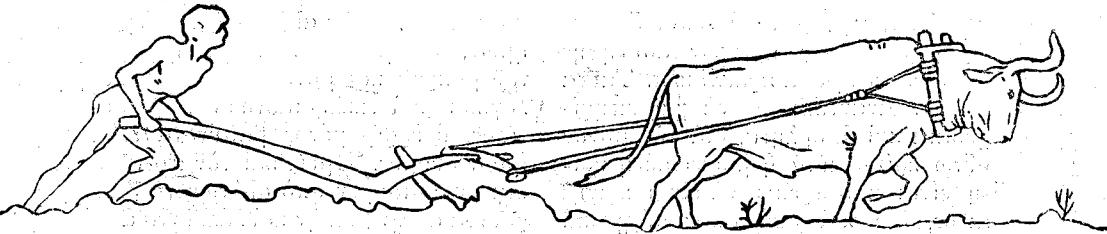

ΜΠΕΤΟΒΈΝ (BIENNA)
ΥΠΟ ΖΟΥΜΠΟΥΣ

ΛΑΙΟΣ

ΤΑΝΔΩΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΑ' 15 ΙΑ-
ΝΟΥΑΡΙΟΥ 1911

ΤΟ ΧΥΔΑΙΟΝ ΚΑΙ ΑΠΟΒΛΗΤΟΝ ΕΝ ΤΗΙ ΓΛΩΣΣΗΙ

Επειδή πολλά παρ' ἡμῖν λέγονται περὶ τοῦ ἐν τῇ γλώσσῃ χυδαίου καὶ ἀποβλήτου, τοῦ εὐγενοῦς καὶ ἀποδεκτοῦ, δὲν νομίζω ἀσκοπὸν νὰ εἴπω δλίγα τινὰ πρὸς διαλεύκανσιν τοῦ πράγματος.

Λοιπὸν ἐφ' ὅσον τὸ πάλαι δὲν ἔχεις μὲν σχηματισθῆ καὶ γνωσθῆ μία τις ἐθνικὴ γλῶσσα, μεταχειρίζετο δὲ ἐκάστη πόλις τὴν ίδιαν αὐτῆς διάλεκτον, ἔκαστος ὡς εἰκὸς ἐφρόνει ὅτι ἡ διάλεκτος αὐτοῦ ἥτο τὴν ἀρίστην, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον. Θὰ ἐπείνετο ὅτι ἄλλη τις ὑπερείχεν αὐτῆς. "Οτε δὲ διώς διὰ τὴν μεγάλην ὑπεροχὴν τοῦ Ἀττικοῦ πολιτισμοῦ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες ἥρχισαν νὰ μιμῶνται τοὺς τέ ἄλλους τρόπους τῶν Ἀθηναίων καὶ οὐχ ἥκιστα τὴν γλῶσσαν (ίδε Θουκυδίδον Ζ' 63), τότε ἡ διάλεκτος αὐτῶν ἐνομίσθη κατὰ μικρὸν ὡς ἡ κατ' ἔξοχὴν ἐθνικὴ γλῶσσα, διὸ καὶ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος καὶ οἱ Διάδοχοι αὐτοῦ ταύτην μόνην μετεχειρίζοντο γραπτῶς καὶ προφορικῶς, ταύτην κατέστησαν ἐπίσημον δργανὸν τῆς νομοθεσίας, τῆς διοικήσεως, τῶν δικαστηρίων, τοῦ στρατοῦ κλπ. Τότε δὲ ἥρχισε νὰ θεωρῆται ἡ χρῆσις τῶν κατὰ τόπους διαλέκτων ὡς σημείον ἀπαίδευσίας καὶ ἀγροικίας, τούτον δὲν ἔνεκα οἱ πολλοὶ ἐπροθυμοποιοῦντο νὰ φεύγωσιν αὐτάς, νὰ διάσκωνται ἐν τοῖς σχολείοις καὶ νὰ προτιμῶσιν ἐν τε τῷ γραπτῷ καὶ τῷ προφορικῷ λόγῳ τὴν Ἀττικὴν.

Βραδύτερον ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Σωτῆρος καὶ ἔξῆς τὰ πράγματα μετεβλήθησαν δλίγον ἐπειδὴ δηλονότι αἱ ἀρχαὶ διάλεκτοι εἶχον σχεδὸν λησμονῆθη, ἢ δὲ Ἀττικὴ διάλεκτος σὺν τῷ χρόνῳ μετὰ τὴν μεγάλην μάλιστα διάδοσιν αὐτῆς, ἀπεμακρύνθη ἐν πολλοῖς ἀπὸ τοῦ δοκίμου τύπου, διὰ τοῦτο δινεφάνη δ λεγόμενος Ἀττικισμός, τ. ἔ. ἡ προσπάθεια τῶν τοτε λογίων ν' ἀποβάλλωσι μὲν πᾶν τὸ μετά τοὺς δοκίμους χρόνους ἀνακύψαν νέον γλωσσικὸν στοιχεῖον,

λέξιν, τύπον, σύνταξιν, σημασίαν κλπ., νὰ περιορίζωνται δὲ εἰς τὴν χρῆσιν μόνον τῶν γνωστῶν τοῖς ἀρχαίοις. Τότε ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς χυδαῖα καὶ ἀπόβλητα πάντα τὰ νεώτερα δι' αὐτὸν καὶ μόνον διότι ἥσαν νεώτερα καὶ ἄγνωστα εἰς τοὺς ἀρχαίους. Οὗτο λ. χ. ὁ Ἀττικιστής Φρύνιχος καταδικάζει τὸ εὐχαριστῶ, τὸ κράββατος, τὸ σάρον καὶ σαροῦν, τὸ βούδιον, τὸ διωρία, τὸ ἀργή, τὸ κληρονομῷ τινα, τὸ αὐθέντης, τὸ θερμασία, τὸ μέθυσος, τὸ νοσσός, τὸ σκορπίω, τὸ σικχαίνομαι, τὸ πέπων, τὸ μαγειρέον, τὸ προκοπή, τὸ ψύλλος, τὸ καμμώ, τὸ βρέχω, τὸ ἔνστρα, τὸ κυνηγὸς κλπ. κλπ. Οἶκοιν δὲ νοεῖται ὅτι τὰ καταδικάζομενά ταῦτα δὲν ἔξεβληθησαν ἔνεκα τῆς καταδίκης ταύτης ἐκ τῆς παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ χρήσεως: τούναντίον ἐσώμησαν, πολλὰ δὲ καὶ σφίζονται καλλιστα μέχρι σήμερον δῆλον ἀρα ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν συνεφώνει τοῖς Ἀττικισταῖς ὡς πρὸς τὸν χυδαῖσμὸν τούτων, δὲν ἔχοινεν αὐτά χυδαῖα καὶ ἀπόβλητα, ἀλλὰ καλά καὶ ἀξια ἔαυτον, διὸ καὶ μετεχειρίζετο καὶ διέσωσεν αὐτά.

'Ἄλλ' ἀφοῦ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον διεφέροντο καὶ νῦν ἔτι διαφέρονται οἱ Γραμματικοὶ πρὸς τοὺς πολλοὺς, τότε ἐφωτᾶται: ποῖον εἶναι τὸ ἀληθὲς γνώρισμα τοῦ χυδαίου; ποῖα πρέπει ἡμεῖς νὰ κηρύγγωμεν χυδαῖα καὶ ἀπόβλητα; Πρὸς τοῦτο λέγομεν τάδε: Οὐδεμία πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία ὅτι δπως εἰς τὰ ἄλλα κοινωνικά καθεστῶτα καὶ τὰς ἄλλας συνηθείας ὑπάρχουσι πολλαὶ καλαὶ καὶ πολλαὶ κακαὶ, οὕτω καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ φέρονται πολλὰ ἀπρεπῆ καὶ ἀπηγορεύομενα. ὑπὸ τῆς καλῆς ἀγωγῆς. Καὶ ἀληθῶς τις ἀγνοεῖ ὅτι ὑπάρχουσι φράσεις καὶ λέξεις, τὰς δποιάς οὐδεὶς καλῶς ἀνατεθραμμένος προφέρει καὶ μάλιστα ἐνώπιον κυριῶν; Οὗτο λ. χ. γινώσκονται βλάσφημοι φράσεις, χονδραὶ καὶ

ἀπρεπεῖς ἐκφράσεις, γραμματικοὶ τύποι ὅζοντες ἐπαρχίας, προφορὰ φθόγγων τινῶν ἀσυνήθης λ. χ. παιδάτοι μου, μικῆς ὥκα κρασῆς κλπ. Ταῦτα πάντα διφεύλομεν ἀναντιλέκτως νὰ χαρακτηρίζωμεν ὡς χυδαῖα καὶ ἀπόβλητα, διὰ τὸν μόνον λόγον ὅτι οὕτω κρίνει ἀντὶ ἡ μορφωμένη κοινωνία αὐτῇ εἰναι καὶ πρέπει νὰ εἰναι κριτής τούτων ὑπατος, διὸ καὶ ὅσα ἀποκηρύξῃ καὶ παταδιάσῃ, ἀναγκαίως καὶ ἀμετακλήτως εἶναι παταδικασμένα, καὶ τάναταλιν ὅσα ἔγκρινη, ἔγκεκριμένα καλὰ καὶ ἀσπαστά.

Καὶ ἀληθῶς πᾶς εἶναι δυνατὸν νὰ κρίνωνται καὶ χαρακτηρίζωνται ὡς χυδαῖα καὶ ἀπόβλητα τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα τῆς γλώσσης, τὸ δόπια πάντες πεπαιδευμένοι καὶ ἀπαίδευτοι ἔχομεν πάντοτε ἀνὰ στόμα; καὶ πᾶς θὰ δυνηθῶμεν νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι καλὰ καὶ εὐγενῆ, ὅσα ἡμεῖς αὐτοὶ δὲν μεταχειρίζομεν ἐν τῷ λόγῳ ἡμῶν; Ἐγὼ δημολογῶ ὅτι δὲν δύναμαι νὰ δνομάσω χυδαῖα, τοιαῦτα στοιχεῖα τῆς γλώσσης ἡμῶν, οἷον ὁ πατέρας, ἡ μητέρα, ἡ γυναῖκα, ἡ ωντα, τὸ παιδί, τέσ τιμές, λέγοντ, νὰ λέγετε, νὰ λέγεσαι, Παναγιά μου, τὰ κόκκαλα κλπ. Διότι ἐκτὸς ἀλλων λόγων καὶ ἡ πάγκοινος χρῆσις αὐτῶν ἐν τῇ ποιήσει βοᾷ μεγαλοφρώνως ὑπέρ τῆς μὴ χυδαιότητος αὐτῶν. Οὐδὲ ὅτι ταῦτα εἶναι ἔξηλλοιωμένα ἀπὸ τῆς ἀρχαίας αὐτῶν μορφῆς, προσάπτει αὐτοῖς μομφὴν ἡ χυδαιότητά τινα. Διότι ἡ ἔξαλλοιωσις αὐτὴ καδέσατὴν δὲν σημαίνει χυδαιότητα. Ἡ τίς θὰ εἴπῃ τὸ θά, ἐκ τοῦ θέλει ἵνα - θέλει νὰ - θελνά - θεννά - θά, ἡ τὸ ἀκόμη, ἐκ τοῦ ἀκμὴ - ἀκομὴ ἀκόμη, ἡ τὸ μὲ ἐκ τοῦ μετά ἡ τὸ νὰ ἐκ τοῦ ἵνα κττ. χυδαῖα καὶ ἀπόβλητα; Ἡ μεταβολὴ ἄρα ἡ ἀποβολὴ φθόγγων τινῶν αὐτὴ καδέσατὴν, δὲν καθιστᾶ τὰς λέξεις χυδαίας, ἀλλως θὰ ἡτο χυδαῖον καὶ τὸ δόκιμον γένοντος γενῶν ἐκ τοῦ γένεος γενέων, τὸ φιλεῖς φιλεῖ ἐκ τοῦ φιλέεις φιλέει, τὸ ἥλιος ἐκ τοῦ ἥλιος, τὸ λέγοντος ἐκ τοῦ λέγοντος - λέγοντι κλπ. κλπ. Ἔπιμένοντες ἄρα ν ἀποκαλῶμεν χυδαῖα τὰ ἀλλοιωθέντα στοιχεῖα τῆς γλώσσης ἡμῶν ἀπλῶς καὶ μόνον διότι σὺν τῷ χρόνῳ ἥλιοι ὥησαν, ἀμαρτάνομεν μὲν ἐπιστημονικῶς, παρέχομεν δὲ ἀφορμὰς εἰς τοὺς φιλοφόγουνς νὰ κηρύξτωσιν ὅτι ἔγκολάπτοντες ἡμεῖς τὸ στίγμα τῆς χυδαιότητος ἐπὶ τῶν μεταβεβλημένων τούτων ἀπλῶς καὶ μόνον ἔνεκα τῶν μεταβολῶν, οὐδὲν ἀλλο ἡ ὑβρίζομεν ἔσαντούς.

Άλλο πρόγραμμα εἶναι τώρα ἀνὰ ἐπισήμω πεζῷ λόγῳ ἀντὶ τῶν ἔξηλλοιωμένων τούτων προτιμῶνται ἀλλαι λέξεις καὶ ἀλλοι τύποι διοιτέροι καθόλου πρὸς τοὺς γνωστοὺς ἡμῖν ἐκ τῆς γραπτῆς παραδόσεως καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας. Τῆς προτιμήσεως ταύτης αὐτία εἶναι οὐχὶ ἡ ἐνγένεια τούτων καὶ ἡ δυσγένεια καὶ χυδαιότης ἐκείνων, ἀλλ ὅτι τούτων τὴν χρῆσιν συνιστᾶ

ἡμῖν ἀπὸ πολλῶν αἰώνων ἡ πανίσχυρος ἴστορία ἡμῶν, ταύτην ἐπιβάλλει ἡμῖν ἡ μεγάλη δύναμις τοῦ μαρφοῦ καὶ μοναδικοῦ ἐν τῷ κόσμῳ φιλολογικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ παρελθόντος, ἔστω τέλος, ὁ ἐφριζωμένος βαθύτατα εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν συρμός. Ἡμεῖς καὶ τὸν ἱερέα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ συνηθίσαμεν ἀπὸ αἰώνων νὰ βλέπωμεν φρούντα ἀλλην στολὴν καὶ λαλοῦντα ἀλλην ἀρχαιοπρεπεστέραν γλῶσσαν, καὶ θὰ ἐφαίνετο ἡμῖν βερβήλωσις, ἀντὶ τούτης τις ἐτόλμα νὰ φέρῃ κατὰ τὴν λειτουργίαν στολὴν διάφορον γλῶσσαν. Δὲν εἶναι δὲ ὅρθον νὰ νομίζηται ἡ διαφορὰ αὐτῆς τοῦ ἐπισήμου πεζοῦ λόγου ἀπὸ τοῦ συνηθίσους προφορικοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ τῆς ποιήσεως ἀνήκουστον κακόν. Μήπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι δὲν εἶχον ἀλλον γλωσσικὸν τύπον διὰ τὸ ἔπος, ἀλλον διὰ τὴν λυρικὴν ποίησιν καὶ ἀλλον διὰ τὸν πεζὸν λόγον; Καὶ ὅμως τίς ποτε ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ ὅτι αἱ διαφοραὶ αὗται ἐβλαψαν αὐτοὺς καὶ ἡμπόδισαν νὰ παραγάγωσι τὰ δοκιμώτατα ἐν ἐκάστῳ εἶδει τοῦ λόγου; Ὅπως δὲ ἐκεῖνοι συνηθίσαντες εἰς τοὺς διαφόρους τούτους γλωσσικοὺς τύπους ἡρέσκοντο εἰς αὐτούς, οὕτω ποιοῦμεν καὶ ἡμεῖς καὶ διὰ τοῦτο ἀποκηρύπτομεν γενικῶς πᾶν διτι παρὰ τὰ κρατοῦντα καὶ παθερωθέντα ταῦτα τοιμᾶται ὑπὸ τινῶν.

Οτι δὲ ἀληθῶς τοῦτο ποιοῦμεν, θὰ παραθέσω μάρτυρίας τινὰς ἀνδρός, διτι διὰ παντὸς τοῦ βίου αὐτοῦ πᾶν ἀλλο ὑπῆρχεν ἡ Ἀττικιστής ἡ σχολαστικός, λέγω τὸν μείμνηστον καθηγητὴν πάντων ἡμῶν τῶν νεωτέρων, Στέφανον Κουμανούδην.

Ο ἀνὴρ οὗτος ἀφοῦ διας γραμματεὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἡμῶν Ἐταιρείας ἐπὶ δεκαετηρίδας πολλὰς ἐκδόσεις αὐτὴν καὶ ἀγύψωσεν εἰς μεγάλην περιωπήν, ἐπεμελήμη τεφρὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του τῆς νέας Ἑλληνικῆς γραπτῆς γλώσσης, καὶ συνέλεξε περὶ πᾶς δο, οοοο νεολογισμῶν, ἡτοι λέξεων, αὔτινες ἐπλάσθησαν ὑπὸ τῶν νεωτέρων Ἐλλήνων ἀπὸ ἐνός καὶ ἡμίσεως περίπον αἰώνος. Ἀναγράφω δλίγας τινὰς ἐκ πολλῶν ἀποφάνεων αὐτοῦ, δι' ὃν ἀπεδοκίμαζε καὶ κατεδίκαζε τοὺς παραβιάζοντας τὴν καθεστῶσαν συνήθειαν. Οὗτως ἐν λ. Ἀλοχύλος γράφει: Δικαιότατα ἔφρεξεν δ... (διὰ τὴν γραφήν τῆς λέξεως ταύτης διὰ τοῦ σκ ἀντὶ σχ), διότι προσθέτω ἐγώ, ἐν δύνματι τῆς ἐπισήμης (ἐνεκα δηλ. τῶν κοινῶν προφερομένων σκολειό σκίζω, σκοινὶ κλπ.) θὰ ἡγακαζόμεθα ἵως νὰ λέγωμεν καὶ ἄγιος ἰσκυρός καὶ παράσκον Κύριε καὶ τόσα ἄλλα κακὰ καὶ ψυχρά. Ἐν λ. Ἀπόλοχος γράφει «Οὗτως δὲν ἐπὶ Ἰλιάδος Ζ Ἰππόλοχος μετεμορφώθη γλωσσικῶς ὑπὸ Ἀλ. Πάλλη ἐν τῇ μεταφράσει τῆς Ὀμήρου Ἰλιάδος. Ὁ Ἀγαμέμνος, διασέας, διαμενίας, οἱ Αἴδες καὶ ἄλλοι ἄνδρες

καὶ γυναικες, θεοὶ καὶ θεαὶ, ὡς καὶ χῶραι καὶ κτίσματα, οἷον Ζεφοπόροι = (αἱ Σκαιαὶ Πύλαι) μετεμορφώθησαν ἐκεῖ ὅμιλος ὑπὸ τοῦ Πάλλη διὰ λόγους τινάς, βαθεῖς ἵως γραμματικούς, ψυχαρικούς ἀλλὰ ποίας ἀμαρτίας εἶχεν δ Ἰππόλοχος, ἵνα καὶ αὐτὸς μεταβαπτισθῇ δεικέως, ἐνῷ δ Ἀντίλοχος καὶ δ Ὁρούλοχος ἔμειναν ὡς εἶχαν παρὸ Όμηρο; Αἴνιγμα τοῦτο συστηματικῆς γλωσσολογίας». Ἐν λ. ἀρχιλογαῖς δ Ἀημοσθένης προσθέτει «ἔστω διὰ λογισμὸν τοῦ γράψαντος ἡ λέξις ἡ ἀνευλαβής». Ἐν λ. ἀρχηρημάδα γράφει «ἔστω καὶ αὕτη ἐνταῦθα καταλεγμένη, χάριν μάλιστα τῆς μετὰ δοτικῆς συντάξεως τῆς (ἐν τῇ ἀρχηρημάδᾳ τοῦ), ἡτις οὖσα ἀρχαιοποιητικῆς δύναται τινὰς καὶ μάλα νὰ εὑφάνη, ἀλλον δὲ ὡς ἐμὲ νὰ φέρῃ εἰς ἀγανάκτησιν». Ἐν λ. ἀχαμπαρωσύνη «ἡ κατασκευὴ καὶ χρῆσις τοιούτων λέξεων ὑπερβαίνει σχεδὸν καὶ τὸ γλωσσικὸν σύστημα τοῦ Ψυχάρη καὶ τοῦ Ἀλ. Πάλλη». Ἐν λ. διχοτέμει, Π. Σούτσου 1864 «καὶ ταῦτα μὲν ἐγένοντο τότε πρὸ τεσσαρακονταετίας, καὶ ἵσαν δεινὰ δητῶς ἀλλὰ δὲν εἶναι τὰ τωριὰ δεινότερα, δ Ἱαρθενὸς καὶ δ Ἀρμενίας καὶ οἱ Αἴδες καὶ τόσα ἄλλα τέρατα τοῦ Ἡ. Ψυχάρη καὶ τοῦ Ἀλ. Πάλλη καὶ τῆς πολυπληθοῦς συντροφίας των»; Ἐν λ. θητοτιθώροπο. «Ἄντα εἶναι τῆς νέας δημοτικῆς δῆθεν γλώσσης τὰ κατορθώματα!» Ἐν λ. ἔχθροπάθεια «Τὴν λ. ταύτην ἔγραψεν δ Ἡ. Βηλαρδᾶς ὀχτηραπαδί, ὅπως καὶ ἄλλας δανεισμένας ἐν τῆς ἀρχαίας οὖτως ἐπὶ τὸ δημωδέστερον μετεσχημάτισεν, πρόδρομος γενόμενος δ μάκαρίτης τοῦ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν κατὰ Ψυχάρην Παρθενοῦ . . . μάλιστα αὐτὸς καὶ τὴν δρομογραφίαν τὴν παλαιὰ καταγήσας ἐν ἔτει 1814 καὶ γούψας βιβλή τοῦ Θουκηδήδη καὶ Κορηνούς τοῦ Πλάτονα κλπ. κλπ., ὃστε νὰ ἔχονται οἱ Γάλλοι καὶ δὴ καὶ ταύτην λέγοντες inefficacité καὶ ἄλλας πολλὰς δρούσας, ἡμεῖς δὲ δονικῶς ὑποτασσόμενα: ἐνῷ ἡδυνάμενα καὶ ἄλλως καὶ διὰ ἔμμάτων ἀντὶ διὰ θηλυκῶν ἀρφηρημένων οὐσιαστικῶν νὰ ἔκφραζόμενα, ὡς δια παλαιοὶ ἡμῶν, γυρόμενοι οὖτω καὶ εἰκαταληπτότεροι εἰς τὸν λάόν».

Συγκεφαλῶν τάνωτέρω λέγω ὅτι κατὰ ταῦτα ἀνάγκη νὰ κρίνωνται χυδαῖα καὶ ἀπόβλητα πρῶτον τὰ ὑπὸ τῆς ἀνεπτυγμένης κοινωνίας ἡμῶν τοιαῦτα καθαρισμένα καὶ ὡς τοιαῦτα καταδικοῦμενα καὶ δηνάριαν περισσεύειν τὰς τοιαῦτας λέξεις; Άλλα τὰς ἔχονται οἱ Γάλλοι καὶ δὴ καὶ ταύτην λέγοντες inefficacité καὶ ἄλλας πολλὰς δρούσας, ἡμεῖς δὲ δονικῶς ὑποτασσόμενα: ἐνῷ ἡδυνάμενα καὶ ἄλλως καὶ διὰ ἔμμάτων ἀντὶ διὰ τὸ γλωσσικὸν ἡμῶν αἰσθημα, καὶ πᾶν διτι δὲν ταύτην λέγωνται πρὸς τοὺς νόμους καὶ κανόνας τοὺς διέποντας τὰ τῆς ἡμετέρας γλώσσης, οὔτε χυδαιὸν οὔτε ἀπόβλητον δύναται καὶ δεινέργοντας τὰ παραπομένων λέγωνται πρὸς τοὺς νόμους καὶ συμφωνήσωμεν πάντες.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ
Καθηγητὴς τοῦ Ἑθν. Πανεπιστημίου

ΩΔΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΑ

Γιὰ τὴν ἀδεօφή μον

Τὸ ἀρχαῖο τὸ κάλλος ἀνάστησε
Ἡ ὁμορφιά σου,
Σαρκώθη τὸ ὄνειρο.
Ἡ θεία μορφή σου
Σὰν ὀπτασία λευκὴ
Ἄγλη ύψωνται
Στὸν ναὸ τοῦ Ὁραίου
Μὲς τὶς λατάνιες.
Καὶ τὸ κορμὶ¹
Λαμπαδοχυμένο
Πλαστικὸ ὄνειρος εἶ

(1910)

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΤΩΝ ΣΚΛΑΒΩΝ

Τὸ βουνό, βαρὺ καὶ σιωπηλό, ξεδιπλωνόταν μὲ
μιὰ πεταχτὴ δύναμη στὸ ὑψος κάπινζε μέσα
στὰ σύννεφα, συλλογιζόταν καὶ κατσούφιαζε.

Ἐκεὶ κοντά, γεννοβιοῦσαν κι ἀναδευόταν
μιὰ χούφτα ἀθλίες ὑπάρξεις ἐκεὶ στὶς ἀνήλιες
καὶ ὑγρὲς ἥζες, ὅπου μέσα σὲ μιὰ λακκούβα ἦταν
χτισμένο τὸ χωριό τῶν σκλάβων. Θαρροῦσε
κανεὶς πῶς τὸ εἰχε διώξῃ ἔνας φόβος ἄπ' ὅλες
τις προσήλιες ἀνοιχτοποιεῖς, ποὺ γελοῦσαν τρι-
γύρω· ἔνας μυστικός φόβος, ποὺ τὸ εἰχε κυνη-
γῆση καταπόδι σ' ὅλες τὶς ξαίμρες καὶ τὶς
πρόσχαρες ἰσιοτοπιὲς τοῦ κάμπου, μποροῦσε νὰ
ἔξεγγήσῃ, πῶς εἰχε στριμωχήνη κοντὰ στὸ γέρικο
βουνό, ἐκεὶ στὴν ἀνήλιαγη ἥζα. Ἡταν μιὰ
χούφτα μικρὰ χωριάτικα σπιτάκια καὶ τίποτε
ἄλλο· δλίγα ἀκομῆτα φτωχόσπιτα, ἀδέξια καινω-
μένα μὲ τὰ χέρια τῶν χωριατῶν κι ὅπως ἦταν
μαζωμένα, στριμωγμένα τὸ ἔνα κοντὰ στὸ ἄλλο,
ἔμοιαζαν σὰ νὰ συνομιλοῦν πολὺ σιγὰ μεταξὺ
τους καὶ νὰ λὲν ἴστορίες γεμάτες φόβο· ἄλλα
ἔσκυβαν ἀπάνω ἀπὸ τὴ λακκιά, ν' ἀκούσουν
τάχα τί συνέβαινε ἐκεὶ μέσα τί λέγαν τὰ νερά
τόσο φωναχτὰ ἀναιμεταξύ τους, τί χλαλοῦσαν
καὶ κατέβαιναν ἐκεὶ μέσα ὅλα μαζὶ, σὰν κοπάδι,
σπρώχνοντας τὸ ἔνα τὸ ἄλλο καὶ βγάζοντας
γοερὲς φωνές.

Ολα σχεδὸν αὐτὰ τὰ σπιτάκια εἶχαν πολὺ¹
ἄθλιο ἔξωτερον· καὶ δύποις ήταν ὅλα σχεδὸν
στραμμένα πρὸς τὸ ἴδιο μέρος, ἔμοιαζαν νὰ
κυττάζουν, κάτι μακρινά, μὲν ἀνεξήγητη προσοχῇ·
σὰ νὰ περιμέναν ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ κάτι

Στὸ περιβόλι τοῦ Ἡλιου
Τὸ Φείδιον ἄγαλμα.
Γύρῳ σου ἀχνίζει
Κάποιο φῶς μυστικό.
Οἱ Πόνος σοῦ χαρίζει
Τὸν πυρσὸν ἰερὸν
Τῆς ἀθανασίας.
Χλωμὴ νοσταλγία
Μιᾶς λιτανείας σεμνῆς
Τὸν Πάναθηναίων
Σὲ ἔξιδανικεύει.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΗΣ

τὸν ἀμπέλια καὶ τὰ χωράφια, μᾶντα, καιστανὰ
καὶ κόκκινα, κατοικημένα ἀπὸ μυστικὲς δυνάμεις
καὶ πιὸ πέροι ἡ ἀτέλειωτη ἐφημία.

Ο συνθρωπός χωριάτης δούλευε δλες τὶς μέρες του, μὲ τὸ πρόσωπο ἀργασμένο ἀπὸ τοὺς σκληροὺς ἀρέρηδες· δργωνε καὶ μοχθοῦσε τὴν τραχειὰ ζωὴ καὶ οἱ ἀφέντες μοίραζαν ἀναμεταξύ τους τὸν κόπο του χοντρὸς ἵδρωτας τοῦτορεχεν ἀπὸ τὸ μέτωπο, σὰ χοντρὰ δάκρυα· ἔσπρωχνε μὲ τὰ στήνια καὶ μὲ τὴν ποιλιὰ τὸ ἀλέτρι καὶ μιλοῦσε στὸ βαρὸν κτῆνος, τὸ βόϊδι.

"Επειδοντες ή θέριζε, κύνταζε πάντα τὸν οὐρανόν
ἔνας φόβος μίλαις κρυμμένος πάντα μέσα του.
"Ενα σύννεφο σκοτεινὸν σεργόνταν ἀπάνω ἀπὸ τὸ
κεφάλι του· ή ἔνα ἄλλο μελανό, μὲ πλατειὰ κοι-
λιά, περνοῦσε καὶ κύνταζεν ὑπουρλα, σὰ νὰ παρα-
μόνευε τὰ ἔργα του. "Ενα δόριο, περονώντας
ἄξεφνα, ἄφρηνε ἔνα ξεφωνητό, δξὲν καὶ θλιβερό-
μιὰ ἡσυχῇ ἀπελπισιὰ ἔσταζε τότες στὴν ἐθημιὰ
καὶ στὴν καρδιά του.

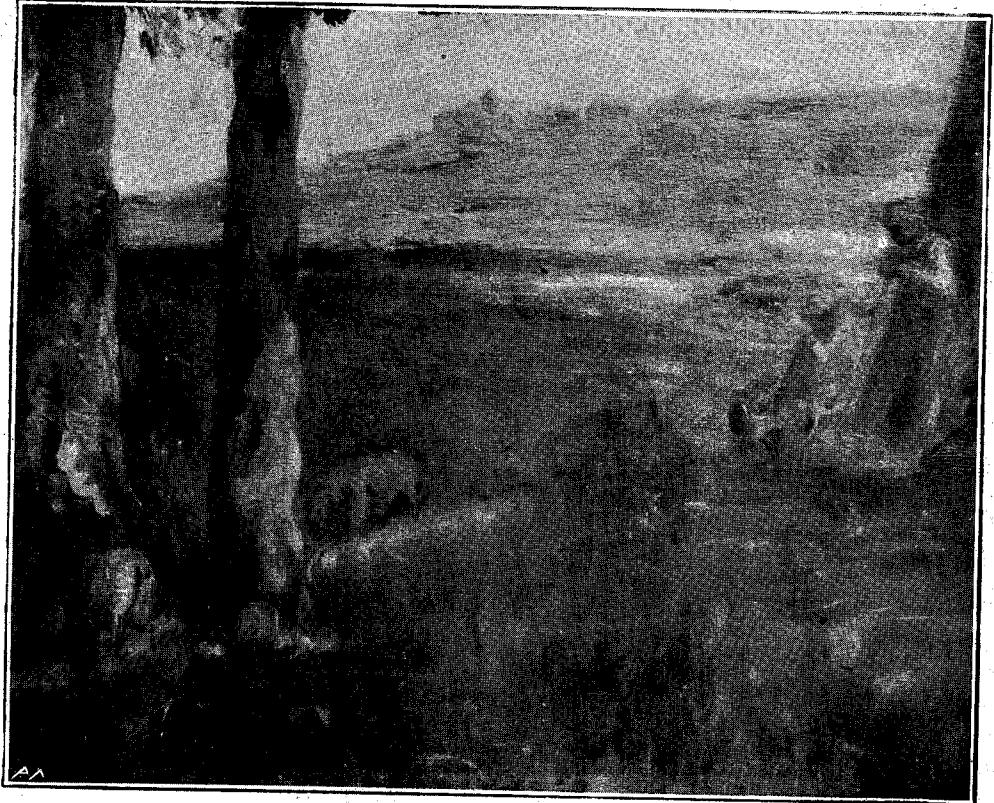
Ἐγνίζε τὰ μάτια του πρὸς τὸ χωριό, ποὺ τὸ εἶχαν ζωμένο, ἀπὸ τὶς τέσσερις γυνιές, οἱ τέσσερες ἔξουσίες· νά, ἀπὸ κόκκινο τοῦβλο τὸ σπίτι τοῦ ἀρχοντα, μὲ τὰ χοντρὰ κόκκινα μουστάκια, συλλογιζόταν κάθεται κοντὰ στὴ φωτιά, πίνει κρασὶ ἀπὸ τὸ λαγήνι καὶ τῷσιν κρέας· βέβαια· ἡ γυναικα του, ἡ ἀρχόντισσα, ἔχει δαμιένα πλῆθος ψιλὰ μαργαριτάρια στὸ φακόιλι της· καὶ τὸ μικρὸ ἀρχοντόπουλο, ἀξιάνει μέσα στὰ καλά, σὰν κόκκινο λουλούδι στὸν ἥλιο· εἴναι πτερύγια, καὶ λωρού, ἀλλὰ εἶναι σκληρὸ σὰν

Τότες μὲ τὴ σκληράδα ποὺ ἐκδικοῦνται οἱ δοῦλοι, τρύπησαν τὰ κορμιά τους μὲ λόγχες· τοὺς ἔγειρνωσαν ἀπὸ τὰ δοῦχα τους καὶ τοὺς κρέμασαν στὰ δέντρα, σὰν ὄριμους καρποὺς γιὰ τὰ πουλιά· ἄλλους ἔσυραν ζωντανοὺς στὴν πλατέα κ^α ἐκεῖ ἔκοψαν τὰ κεφάλια τους καὶ τὰ τσιτησαν σὲ σιδερένια σουβλιά, δρμια στὴν ἀράδα· ὕστερα ἡνακφαν μεγάλες φωτιὲς καὶ χόρεψαν γύρω τους μὲ παράφροη χαρδά, σὰν καννίβαλοι· τὸ θέαμα ἦταν μιὰ φανταστικὴ θηριωδία· τὰ δοῦχα τους καὶ τὰ χέρια τους ἦταν κόκκινα, καὶ τὰ χοντρά τσαρούχια τους εἶχαν πατήση σὲ λίμνες ἀπὸ ζεστὸ αἷμα· τὰ σκυλλιά, ποὺ πήγαιναν ἀπὸ πίσω τους, ἔγλυφαν τὰ βήματά τους.

Αλλά, πανώ από τα χωραφια και από το χωριό τῶν σκλάβων, ήταν τὸ κοιμητήριον σ' ἕνα θελκτικὸν πλᾶν, ήταν ἀποτραβηγμένες οἱ κατοικίες τοῦ θανάτου αὐτοῦ καθόταν δὲ Ἀδρατος κύριοις, ἔνας τρομερός εὐγενῆς: ήταν δὲ ἀρχαιότερος ἀφέντης τοῦ τόπου, αὐτὸς δὲ ἀλγυστοῖς τοῦ εἶχε διαλεχτῆ τὸ πιὸ θελκτικὸν μέρος, στρωμένο μὲν χαλιά ἀπὸ μενεέέδες κινδύνων, καὶ ἀπὸ ἄγρια κρίνα: εἶχε στρωθῆ αὐτοῦ μὲν δῆλη τουτὴν δίνεστη καὶ μάζευε μὲν ἀκρίβεια κινδύνων αὐτηράδα τὸν καρπό του, ἔναν φάρο αἰματος, ποὺ οἱ δυστυχισμένοι χωριάτες χωστοῦσαν σ' αὐτὸν διέκαθεν καὶ

ΜΑΡΗ-ΚΛΑΙΡ*

— ΜΥΘΙΣΤΩΡΗΜΑ —

ΤΟΠΙΟΝ Γ. ΡΟΪΔΟΥ

σιγά σιγά, πουράστηκαν δέ ενθουσιασμός τους
επέσεις και τὸ μεθύσι πέρασε κ' ἔμειναν ξανά
αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, χωριάτες, μὲ μιὰ γευση στάχτης
στὸ στόμα καὶ μὲ τὴν ἴδια ἀδυναμία στὸ μυαλό.
Γι' αὐτὸ συλλογισμένοι καὶ σκυνθρωποί, δῆτας
ξαναγύρισαν πάλι στὴν ἥμερη γῆς.

Ἡ ἔξοχὴ ἥταν δῆλη παραδομένη σ' ἔνα βαθὺ^δνειρό.

Οἱ χωραφίες ἥταν ἐκεῖ, γεμάτες ἐπιθυμίες:
ἥταν δοσμένες σ' ἔναν ἐκστατικὸν ἔρωτα, μὲ τὸ
σύννεφο καὶ μὲ τὸν δίνεμο, μὲ τὸ ζῶο καὶ μὲ τὸ
πουλί: ἀνοιχτὲς σ' δῆλες τὶς ἀγαθὲς συγκαιρίες
περίμεναν τὸ σπόρο, ἀπ' δπου κι' ἀν ἔρθη.

Οἱ φτωχὸς ἀνθρώπος ἔπεσε προύμυτα καὶ
φύλισε τὸ χῶμα μὲ δάκρυα: φώναξε τὴν ἄλαλη
θεότητα, πὸν ἐκεῖ μέσα κατοικοῦσε τὴν ὠνό-
μασε μάνα τὸν ἀγαπητή, ἀστέρευτη, μητερούλα
ἄγνα: τὴν ἔκραξε βοηθὸ καὶ βάλθηκε πάλι στὸν
καθημερινὸ μόχθο.

Οὐργωνε μέσα στὴν ἐρημιά: ἔνα ἔρημο πουλὶ^λ
τραγουδοῦσε καὶ τὸν συνόδευε μὲ μιὰ λυτητεὸν
νότα: τὸ ἀκούσε μαγεμένος καὶ μιὰ ἥσυχη χαρὰ
πέρασε, σὰ γλήγορη φλόγα, ἀπ' δῆλο τὸν τὸ αἷμα
τότες χαμογέλασε, σὰ σὲ δνειρὸ σήκωσε ψηλὰ

τὸ κορμί του καὶ κύτταξε μακριὰ τὶς θάλασσες,
δπου λαμποκοποῦσε ἔνας ἀνοιξιάτικος ἥλιος.

Ἄλλὰ ἡ ἀπειρη γῆς ἀποκάτω του, τὸν ἔκρα-
τοῦσε σφιχτά: ἀκατάπαυτα ἡ γῆς τὸν ἐτραβοῦσε
μέσα τὶς τὸ χῶμα, ἀποκάτω του, ἀκατάπαυτα
τὸν ἐφώναξε καὶ τὸν ἐγοήτευε. Ἀπὸ πάνω του
σερνόταν τὸ μελανὸ σύννεφο, ὕπουλο κ' ἔχθρικό.

Ο οὐρανός, στὸ βάθος, γεννοῦσε κ' ἔσβινε, ἀπὸ
στιγμῇ σὲ στιγμή, παραδένεα τέρατα. Ὁ ἴδιος
φόβος πάντα ἥταν μαζεμένος στὴν καρδιά του.

Γύρισε τὰ μάτια του στὸ χωριό, δπου τὰ σπί-
τια μόρφαζαν πάντα θλιμερά, καρφωμένα νὰ
κυττάζουν μακριὰ στὸν δρῖζοντα: τὶ περίμεναν
λοιπὸν ἀπὸ κεὶ πέρα; ποιὰ φοβερὴ δυστυχία
μποροῦσε νὰ φανῇ ἀπὸ κεὶ πέρα; τὰ καμένα
χαλάσματα ἔχασκαν κ' οἱ ἀφέντες τους σάπιζαν
μέσα στὴ γῆς.

Ἀπὸ πάνω πάντα τὸ κοιμητήριο σ' ἔνα τερπνὸ
πλαΐ ἥταν οἱ ἀκατάλυτες κατοικίες τοῦ θανάτου^ν
τριγύρω τους δριθια τὰ σκοτεινὰ κυπαρίσσια,
μιλοῦσαν στὸ νοῦ, σὰν ἴδεες σταλμένες ἀπὸ τὴν
νύχτα στὴν ἥμερα.

Τὸ βουνὸ κάπνιζε μέσα στὰ σύννεφα, συλλο-
γίζοταν μὲ τὸν ἔαυτό του καὶ κατσούφιαζε.

ΜΑΡΚΟΣ ΑΥΓΕΡΗΣ

Τὴν ἄλλη ἥμερα εἶδα τὴν ἀδελφὴ Μαρία, τὴν
ώρα τοῦ περιπάτου. Φαινόταν εὐχαριστη-
μένη ποτὲ δὲν τὴν εἶχα ἰδῇ τόσο ἔμιορφη. Ὁλο
τὸ πρόσωπό της ἔλαμπε.

Παρατήρησα πῶς περιπατοῦσε σὰν κάτι νὰ
τῆς ἔδινε φτεροά. Δὲν θυμοῦμαι ποτὲ νὰ τὴν εἶδα
νὰ περπατῇ ἔτσι. Τὸ πέπλο της πετοῦσε λίγο
στοὺς ὅμους καὶ ἡ τραχηλιά της δὲν ἐσκέπαξε
τέλεια τὸ λαιμό.

Δὲν μᾶς πρόσεξε διόλου. Τίποτε δὲν ἐκύταξε,
καὶ θὰ ἔλεγα πῶς σὲ κάτι ἥταν προσηλωμένα
τὰ μάτια της. Κάποτε χαμογέλουσε, λές κάποιος
τῆς μιλοῦσε μέσα της.

Τὸ βράδυ, μετὰ τὸ φαγητό, τὴν ξαναεῖδα
καθισμένη σ' ἔνα παλιὸ θρανίο, κοντά σ' ἔνα
χοντρὸ δένδρο. Ὁ ἐφημέριος καθόταγε στὸ πλάτ
της ἀκούμπωντας τὴν ράχη στὸ δένδρο.

"Ἔτανε σιβαροί.

Νόμιζα πῶς μιλοῦν γιὰ τὴν Κολέττα καὶ στα-
μάτησα:

"Ἡ ἀδελφὴ Μαρία ἔλεγε, σὰν ν' ἀπαντοῦσε
σὲ κάποια ἔρωτησι:

— Ναί, δεκαπέντε ἔτῶν.

“Ο ἐφημέριος εἶπε:

— Δεκαπέντε ἔτῶν δὲν ἥμπορει κανεὶς ν' ἀπο-
φασίσῃ.

Δὲν ἀκούσα τί ἀπήντησε ἡ ἀδελφὴ Μαρία,
μὰ δ ἐφημέριος εἶπε:

— Δεκαπέντε ἔτῶν ἔχει κανεὶς κλίσι σὲ καθετή:
ἔνα ναὶ ἡ ἔνα δχι ἀρκεῖ νὰ ἐμποδίσῃ ἡ νὰ μᾶς
ἔνθαρροντα στὴν ἐκλογή μας.

Σταμάτησε λίγο καὶ ξάναειπε:

— Οἱ γονεῖς σας θὰ ἔχουν τὸ κοίμια.

“Ἡ ἀδελφὴ Μαρία ἀπήντησε:

— Δὲν μετάνοιωσα καθόλου.

Γιὰ πολλὴν ὥρα δὲν εἶπαν τίποτε ἀλλο: ἔπειτα
ἡ ἀδελφὴ Μαρία ἐσήκωσε τὸ δάχτυλο σὰν νὰ
ἔδινε μιὰ παραγγελία καὶ εἶπε:

— Παντοῦ, δ, τι καὶ νὰ γείνῃ καὶ πάντοτε.

“Ο ἐφημέριος ἀπλωσε λίγο τὸ χέρι γελῶντας
καὶ εἶπε δομίως:

— Παντοῦ, δ, τι καὶ νὰ γείνῃ καὶ πάντοτε.

Ἐσήμανε τὸ σιωπητήριο, καὶ δ ἐφημέριος
χάθηκε κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα.

Πολὺν καιρὸ μνημόνουνα τὰ λόγια πὸν
ἀκούσα: μὰ ποτὲ δὲν ἥμπορεσα νὰ καταλάβω
τὴ σημασία των.

“Ἡ ἀδελφὴ Μαρία, ποὺ ὑπόφερε τῷρα τελευ-
ταῖα, ἔπεισε ἀρρωστη.

“Ἡ Μαγδαληνὴ τὴν περιποιεῖτο μὲ ἀφοσίωσι
καὶ μᾶς ἐπέβλεπε στραβὰ κουτσά: Προπάντων
τὰ ἔβανε μαζί μου καὶ δταν ἔβλεπε πῶς βαρύ-
μουνα νὰ φάψω, ἔλεγε ὑπεροπτικά:

— Ἀφοῦ δεσποινὶς δὲν ἀγαπᾷ τὸ φάψιμο,
δς πιάσῃ τὴ σκούπα.

Μ' ἔβαλε μιὰ Κυριακὴ νὰ καθαρίσω τὴ σκάλα,
τὴν ὥρα τῆς λειτουργίας. Ἡταν Ιανουάριος
ἀπὸ τοὺς διαδρόμους ἀνέβαινε κρύο καὶ ὑγρα-
σία καὶ βελόνιαζε τὸ σῶμα μου.

— Ἐσκούπιζα μὲ δῆλη μου τὴ δύναμι γιὰ νὰ
ζεσταῖδω.

“Ακούσα τὸ ἀρμόνιο ποὺ ἔπαιξε στὸ ἐκκλη-
σιδάκι: ἔχωριζα κάποτε τὶς σκληρες νότες τῆς
Μαγδαληνῆς καὶ τὰ κοιμένα ἔεφωντι τὸν ἐφη-
μέριον.

Παρακολούθησα τὴ λειτουργία ἀκούοντας
τὴ φωλιφδά: Ἀκούσα ἔξαφνα τὴ φωνὴ τῆς
Κολέττας: ἀνέβαινε δυνατή καὶ καθαρή ἔσκε-
πασε τὸ ἀρμόνιο καὶ πέταξε πάγω ἀπὸ τὶς φι-
λύρες, πάνω ἀπὸ τὰ σπίτια, ψηλότερα ἀπὸ τὸ
καμπαναρίο.

Ἐνοιωσα μιὰν ἀνατριχίαν καὶ δταν ἡ φωνὴ
ξανακατέβηκε λίγο τρεμουλιαστή, δταν ξαν-
αμπήκε στὴν ἐκκλησιὰ καὶ πνίγηκε ἀπὸ τοὺς ἥχους
τοῦ ἀρμόνιον, ἀρχισα νὰ κλαίω σὰν μικρὸ κορι-
τσάκι. Ἐπειτα ἡ σκληρὴ φωνὴ τῆς Μαγδαληνῆς
ἀκούσθηκε πάλι, καὶ ἀρχισα νὰ σκουπίζω δυνατά
σὰν νὰ ἥθελα νὰ σβύσω, μὲ τὴ σκούπα, τὴ φωνὴ
αὐτὴ ποὺ μοῦ ἤταν τόσο ἀντιπαθητική.

Τὴν ἥμερα ἔκείνη ἡ ἀδελφὴ Μαρία μ' ἐκά-
λεσε κοντά της. Δυδ μῆνες τῷρα δὲν εἰχε βγῆ
ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ καὶ πνίγηκε ἀπὸ τὸν ἥχον
τοῦ ἀρμόνιον, ἀρχισα νὰ κλαίω σὰν μικρὸ κορι-
τσάκι. Μοῦ θύμιζαν τὴν ἀγία ζώνη δταν ἀρχίζει
νὰ σβύνῃ.

Μοῦ εἶπε νὰ τὴς διηγηθῶ δλα τὰ μικροεπει-
σόδια ποὺ εἶχαν γίνει: ἔκανε πολλὲς φρόδες νὰ
χαμογέλασῃ, μὰ τὰ χείλη της μόλις κουνοῦσαν.
Μὲ οώτησε δὲν εἶχα ἀκούσει τὶς φωνές της.

“Ω, ναὶ, τὶς εἶχα ἀκούσει, δσο ἤταν ἀρρωστη.
Είχε ξειρωνίσει τὸσο δυνατὰ τὴ νύχτα, ποὺ δλες
ξυπνήσαμε. Ἡ Μαγδαληνὴ πηγαίνοερχότανε.
Τὴν ἀκούσαμε ποὺ ἀνακάτωνε νερό καὶ δταν τὴν
οώτησα τὶ εἶχε ἡ ἀδελφὴ Μαρία, μοῦ ἀπήντησε
βιαστική:

— Πονεῖ.

* Συνέχεια ἀπὸ τῆς 15 Δεκεμβρίου 1910.

Θυμήθηκα ἀμέσως τὴν Ζουστίνα ποὺ πονοῦσε καὶ αὐτή μὰ ποτὲ δὲν εἶχε βάλει τέτοιες φωνές, καὶ συλλογίζομονα πώς τὰ πόδια τῆς ἀδελφῆς Μαρίας θὰ ἦταν πολὺ πιὸ πρισμένα παρὰ τῆς Ζουστίνας.

Οἱ φωνὲς γινόντανε διοένα πιὸ δυνατές. Νόμισα μὰ φορὰ πῶς ἔβγαιναν μέσα ἀπὸ τὰ σωθικά της. Ἐπειτα τὴν ἄκουσα ν' ἀναστενάξῃ. Καὶ πιά, τίποτε.

“Υστερα ἀπὸ μιὰ στιγμὴ ἡ Μαγδαληνὴ ἤθε καὶ μίλησε τῆς Μαρῆς Ρενώ. Ἡ Μαρὴ Ρενὼ ἐφόρεσε τὴν φούστα τῆς καὶ κατέβηκε.

Σὲ λίγο ἔνανθρωπο μὲ τὸν ἑρημέριο. Μπῆκε βιαστικὸς στὴν κάμαρα τῆς ἀδελφῆς Μαρίας καὶ ἡ Μαγδαληνὴ ἔκλεισε ἀμέσως τὴν πόρτα.

Δὲν ἔμεινε πολὺ. Ἐφυγε δῆμος ὅχι τόσο βιαστικά ὅπως εἶχε ἔφθει. Εἶχε χαμηλωμένο τὸ κεφάλι καὶ μὲ τὸ δεξὶ χέρι ιρατοῦσε τὴν ἀκρη τοῦ ἐπανωφοριοῦ του πάνω στὸ ἀριστερὸ πόδι γὰ ἥθελε νὰ προφυλάξῃ κατιτὶ πολύτιμο.

Σκέφθηκα πῶς ἦταν τὸ ἄγιο μῆρο, μὰ δὲν τόλμησα νὰ τὸν φωτήσω διὰ εἶχε πεθάνει ἡ ἀδελφὴ Μαρία.

Δὲν λησμόνησα οὔτε τὴ γροθιὰ πὸν ἔφαγα ἀπὸ τὴ Μαγδαληνὴ ὅταν κρεμάσθηκα ἀπάνω της. Μὲ σκούντησε λέγοντας σιγὰ καὶ βιαστικά:

— Εἶναι καλύτερα.

“Οταν ἡ ἀδελφὴ Μαρία ἔγεινε καλά, ἡ Μαγδαληνὴ ἔχαισε τὴν περηφάνεια τῆς καὶ ὅλα ἔναντιπήκαν σὲ τάξι.

Ξακολούθοῦσα νὰ σιχαίνωμαι τὸ ράψιμο, καὶ ἡ ἀδελφὴ Μαρία ἀρχίζει ν' ἀνήσυχη.

Μπροστά μου μίλησε γι' αὐτὸ τὸ πρᾶμα στὴν ἀδελφὴ τοῦ ἑρημέριου. Ἡταν μιὰ γεροντοκόρη μὲ πρόσωπο μακρὺ καὶ μεγάλα σβυσμένα μάτια. Κυρία Μαξιμιλιανή.

Ἡ ἀδελφὴ Μαρία ἔλεγε πῶς ἦταν ἀνήσυχη γιὰ τὸ μέλλον μου ἔβλεπε πῶς μάθαινα καθετί μὲ πολλὴ εὐκολία, μὰ πῶς κανένα εἶδος ραπτικῆς δὲν μοῦ ἀρεσε.

Εἶχε παρατηρήσει πρὸ πολλοῦ πῶς ἀγαποῦσα τὸ διάβασμα. Θέλησε τότε νὰ μάθῃ ἀν· εἶχα κανένα μακρυνὸ συγγενῆ πὸν νὰ φροντίσῃ γιὰ μένα. Ἡταν μόνο μιὰ γοητὰ συγγένισσα, ποὺ εἶχε υιοθετήσει τὴν ἀδελφὴ μου καὶ δὲν ἥμποροῦσε νὰ ἀναλάβῃ κ' ἔμενα.

Ἡ κυρία Μαξιμιλιανὴ ἐπόρτεινε νὰ μὲ πάρῃ στὸ κατάστημά της. Ὁ ἑφημέριος βρῆκε τὴν ἰδέα της πολὺ καλή εἶπε μάλιστα πῶς θὰ ὀχτανε μὲ πολλὴ εὐχαρίστησι δυὸ φορὲς τὴν ἔβδομάδα νὰ μοῦ δίνῃ μαθήματα. ᩱ ἀδελφὴ Μαρία ἦταν πολὺ χαρούμενη καὶ δὲν ἤξερε πῶς νὰ φανερώσῃ τὴν εὐγνωμοσύνη της.

Συσμφώνησαν νὰ πάω στὴν κυρία Μαξιμ-

λιανὴ εὐθὺς πὸν θὰ γύριζε ἀπὸ τὴ Ρώμη, πὸν ἦταν ἀνάγκη νὰ πάῃ, ὁ ἑφημέριος. ᩱ ἀδελφὴ Μαρία ἐφορόντιζε γιὰ τὰ πράματα τοῦ ταξιδίου του καὶ ἡ κυρία Μαξιμιλιανὴ ἐπῆγε νὰ ζητήσῃ τὴν ἀδεια ἀπὸ τὴν ἤγουμένη.

Ἡ ἰδέα πῶς ἡ ἤγουμένη θὰ ἀποφασίσῃ γιὰ μένα, μ' ἔκανε ἀλληλιὰ ἀνήσυχη ὀλοένα συλλογίζομονα τὴ ματιὰ πὸν ἔρριχνε διὰ περούσης κοντὰ στὸ παλιὸ θρανίο, ποὺ συνείθιζε νὰ κάθεται δὲν ἑφημέριος.

Περίμενα λοιπὸν ἀνυπόμονη τὴν ἀπάντησί της.

“Ο ἑφημέριος εἶχε φύγει, μιὰ ἔβδομάδα τώρα, καὶ ἡ ἀδελφὴ Μαρία μοῦ μιλοῦσε καθές ἡμέρα γιὰ τὴν ἔργασία μουν. Μοῦ ἔλεγε πόσο εὐχαριστημένη θὰ εἴναι πὸν θὰ μὲ βλέπῃ τὶς Κυριακές. Μοῦ ἔδινε χλιες συμβουλές γιὰ τὴν διγεία μουν.

“Ἐνα πρωὶ ἡ ἤγουμένη μὲ κάλεσε.

Μπῆκα στὴν κάμαρά της καὶ τὴν εἶδα καθισμένη σὲ μιὰ μεγάλη κόκκινη πολυθρόνα. Θυμήθηκα μονομιᾶς τὶς ἴστοριες καὶ τὰ φαντάσματα πὸν μοῦ εἶχαν διηγῆθη γι' αὐτήν. βλέποντάς την κατάμαυρα, τριγυρισμένη ἀπὸ κόκκινα, νόμισα πῶς εἶδα μιὰ πελώρια παπαρούνα πὸν φύτρωσε μέσα σ' ἔνα νόπριγο.

Χαμήλωσε καὶ ἀνέβασε κάμπιτοσες φορὲς τὰ μάτια. Τὸ χαμόγελό της ἔμοιαζε αὐθαδίκιο. Ενοιωσα πῶς κοκκινίζω, καὶ δῆμος τὴν κύτταζα ως τὸ τέλος.

“Ἐγέλασε καὶ εἶπε:

— Εέρεις γιατὶ σὲ κάλεσα;

Εἶπα πῶς βέβαια γιὰ νὰ μοῦ μιλήσῃ γιὰ τὴν κυρία Μαξιμιλιανή.

“Ἐγέλασε πάλι.

— “Α, γιὰ τὴν κυρία Μαξιμιλιανή. Βγάλ το ἀπὸ τὸ νοῦ σου. Ἀποφασίσαμε νὰ σὲ στείλωμε σ' ἔνα κτῆμα τῆς Σολόνης.

Μισόκλεισε τὰ μάτια λέγοντας:

— Θὰ γείνης βισκοπούλα, κυρά μου!

Καὶ ἔπειτα, τονίζοντας τὶς λέξεις:

— Θὰ βόσκης πρόβατα.

Ἐγώ ἀποκρίθηκα:

— Καλά, μητέρα μου.

Ἀναστρώθηκε ἀπὸ τὰ βάθη τῆς πολυθρόνας της καὶ μὲ φώτησε:

— Εέρεις τὶ θὰ πῇ νὰ βόσκης πρόβατα;

Τῆς εἶπα πῶς εἶχα ίδῃ βοσκούνς στὰ χωράφια.

Θὰ καθαρίζης τὴ στάνη. Βρώμικη δουλειά καὶ οἱ βοσκοπούλες, κι' αὐτές βρώμικες. Θὰ βοηθήση στὸ κτῆμα, θὰ μάθης ν' ἀρμέγῃς τὶς ἀγελάδες καὶ νὰ κυτάζῃς τὰ γουρούνια.

Μιλοῦσε πολὺ δυνατά, σὰν νὰ φοβότανε μὴ δὲν τὴν καταλαβαίνω.

“Οπως καὶ πρίν, εἶπα:

ΣΠΟΥΔΗ Θ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

— “Αληθινά, παιδί μου; Νόμιζα πάντα πὼς ήσουν περήφανη.

Ξαναψώθηκε στὴν πολυθρόνα της, χαμήλωσε τὰ μάτια καὶ μιλοῦσε μὲ φωνὴ μονότονη δπως δταν ἔλεγε προσευχή. Μόνι εἶπε πῶς ἔπρεπε νὰ ὑπακούω τοὺς κυρίους μουν, ποτὲ νὰ μὴ ἔσχω τὰ θρησκευτικὰ μου χρέη, καὶ πῶς θὰ ὄχοντανε νὰ μὲ πάρουν τὴν παραμονὴ τοῦ Ἀι-Γιάννη.

Δὲν ἔξερω τί αἰσθανόμοιν τὴν ἄρα πὸν βγῆκα ἀπὸ τὴν κάμαρά της. Αὐτὸ δέρω μονάχα, πῶς φοβόμοινα μὴν τύχῃ καὶ λυπήσω τὴν ἀδελφὴ Μαρία. Πῶς νὰ τῆς τὰ πῶ;

Δὲν ἔλαβα καιρὸ νὰ τὸ σιλλογισθῶ. Μὲ περίμενε στὴν εἶσοδο τοῦ διαδόμιου μας' μ' ἔπιασε ἀπὸ τοὺς ὕμους καὶ χαμηλόνοντας, πλησίασε τὸ πρόσωπό της στὸ πρόσωπό μου καὶ εἶπε:

— Λοιπόν;

— Η ματιά της ἦταν ἀνήσυχη καὶ ζητοῦσε μιὰν ἀπάντησί.

— Δὲν θέλει, καὶ θὰ γείνω βισκός.

— Πῶς; βισκός;

Γρήγορα εἶπα:

— Μοῦ βρῆκε θέσι νὰ εἴναι κτῆμα: θ' ἀρμέγω καὶ τὶς ἀγελάδες καὶ θὰ φροντίζω καὶ τὰ γουρούνια.

Μ' ἔσπρωξε μὲ τόση βία πὸν χτύπησα στὸν τοῖχο.

Ἐτρεξε στὴν πόρτα νόμισα πῶς πήγαινε στὴν ἤγουμένη, μὰ προχώησε μονάχα λίγα βήματα. ἔναναγύρισε πίσω καὶ πηγαίωερχότανε μὲ μεγάλα βήματα στὸ διάδομο. Ἐσφριγγε τὶς γροθίες καὶ χτυποῦσε τὰ πόδια της. ᩱ ἀναπνοή της ἦταν βιαστική. Ἀκούμπησε ἔπειτα στὸν τοίχο, κρέμασε τὰ χέρια της σὰν ἀποκαμωμένη, καὶ μὲ φωνὴ ποὺ νόμιζες πῶς ἔρχόταν ἀπὸ μακριά, εἶπε:

— Θέλει νὰ ἔκδικηθῃ, ναί, νὰ ἔκδικηθῃ.

Μὲ πλησίασε πάλι, μούπιασε μὲ ἀγάπη τὰ χέρια καὶ μὲ φώτησε:

— Καὶ δὲν τῆς εἶπες πῶς δὲν θές νὰ πᾶς; Δὲν τὴν παρακάλεσες νὰ σ' ἀφήσῃ νὰ πᾶς στὴν κυρία Μαξιμιλιανή;

Κούνησα τὸ κεφάλι πῶς ὅχι καὶ διηγήθηκα λέξι πρὸς λέξι, δτι μοῦ εἶχε πῆ ἡ ἤγουμένη.

Μὲ ἀκουε χωδὶς νὰ μὲ διακόψῃ. Ἐπειτα μοῦ σύστησε νὰ μὴν εἶπω τίποτε στὰ ἄλλα κορίτσια. Ἡλπίζε νὰ τὰ διορθώσῃ μὲ τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ ἑφημέριου.

Τὴν ἔπόμενη Κυριακή, τὴν ὕρα πὸν μπαίναμε στὴ γραμμή γιὰ τὴ λειτουργία, μπῆκε ἡ Μαγδαληνὴ στὴν αἰθουσα σὰν τρελή σήκωσε τὰ χέρια καὶ φωνάξε:

— Πέδινε δὲν ἑφημέρισ!

Κέπεσε πάνω στὸ τραπέζι ποὺ ἦταν δίπλα τῆς.
Ἐπαυσε κάθε θόρυβος καὶ τρέξαιε ὅλες
κοντὰ στὴ Μαγδαληνὴ ποὺ ἔσφωνιζε. Ἡθέλαιε
νὰ μάθωμε τὸ τί καὶ πῶς. Ἐκείνη ἔκαλού-
θουσε νὰ φωνάζῃ ἀπελπισμένα:

— Πέδανε, πέθανε.

Τίποτε δὲν σκεπτόμισυνα. Δὲν ἤξερα ἀνὴμουν
λυπημένη καὶ ὅμως σ' ὅλη τῇ λειτουργίᾳ ἀκούα-
σαν καμπάνα μέσα στὸ αὐτιά μου τῇ φωνῇ τῆς
Μαγδαληνῆς.

Δὲν ἔγεινε λόγος γιὰ περίπατο ἔκεινη τὴν
ἡμέρα καὶ οἱ πιὸ μικρὲς ἀκόμα, δὲν εἶπαν λέξι.
Ζήτησα τὴν ἀδελφὴ Μαρία. Δὲν ἤλθε τὴν ὡρα
τῆς ὑπηρεσίας, μὰ ἤξερα ἀπὸ τὴ Μαρὴ Ρενὼ
πῶς δὲν ἦταν ἄρρωστη.

Τὴν βρήκα στὴν τραπεζαρία. Καθισμένη στὴν
ἔξεδρα, ἀκούμποῦσε γυρτό τὸ κεφάλι στὸ τρα-
πέζι καὶ εἶχε τὰ χέρια τῆς πρεμασμένα.

Ἐκάθησα, ἀρκετὰ μακριά τῆς ἀκοινα τὸ βαθὺ^{της}
της μυρολόγι καὶ ἀρχισα νὰ κλαίω κ' ἔγώ,
κούβοντας τὸ πρόσωπό μου. Μὰ δὲν ἔκλαψα
πολὺ δὲν αἰσθανόμουν καμιὰ λύπη. Προσπά-
θησα νὰ κλάψω, μὰ δὲν μπόρεσα νὰ χύσω πιὰ
οὔτε ἔνα δάκρυ. Ντεοπόμουνα λίγο γιατὶ νόμιζα
πῶς ἔπρεπε νὰ κλαίη κανεὶς γιὰ τὸ θάνατο τοῦ
ἄλλου. Καὶ δὲν τολμοῦσα νὰ ξεσκεπάσω τὸ πρό-
σωπό μου, μὴ τυχόν καὶ ἡ ἀδελφὴ Μαρία μὲ
νομίσῃ ἀκαρδη.

Τώρα ξεχώριζα τὸ κλάμα τῆς. Τὸ μυρολόγι
της μοῦ θύμιζε τὸ χειμωνιάτικον ὄνειρο μέσα
στὴν καμινάδα. Πότε ψηλά, πότε χαμηλά, σὰν
νὰ ἥθελε νὰ συνθέσῃ κανένα τραγούδι: ἔπειτα
σταματοῦσε, ἔσθινε καὶ τελείωνε σὲ νότες χαμη-
λές καὶ τρειμούλιαστές.

Λίγο ποὺ τὴν ὡρα τοῦ φαγητοῦ, ἡ Μαγδα-
ληνὴ μπῆκε στὴν τραπεζαρία. Πήρε τὴν ἀδελφὴ^{της}
Μαρία κρατῶντας τὴν προσεκτικά.

Τὸ βράδυ μᾶς διηγήθηκε πῶς δὲ φέρημέριος
εἶχε πεθάνει στὴ Ρώμη καὶ πῶς θὰ τὸν ἔφερ-
ναν νὰ τὸν θάψουν στὸν οἰκογενειακὸ τὸν τάφο.

Τὴν ἄλλη ἡμέρα ἡ ἀδελφὴ Μαρία ἤρθε ὅπως
πάντα στὴν ὑπηρεσία τῆς. Δὲν ἔκλαιε πιά, μὰ
δὲν ἥθελε νὰ τῆς μιλήσῃ κανεὶς περοπατοῦσε
κυττάζοντας χάμω καὶ φαινότανε πῶς μὲ λη-
σμόνησε.

Καὶ ὅμως, μιὰ μέρα μονάχα μοῦ ἔμενε ἀκόμα.
Ἡ ἕγοντας μοῦ εἶχε εἰπῆ πῶς θὰ μ' ἔπαιρ-
ναν τὴν παραμονὴ τοῦ "Αἴ-Γιάννη, δηλαδὴ
μεθαύριο.

Τὸ βράδυ, στὸ τέλος τῆς προσευχῆς, ἡ ἀδεφὴ^{της}
Μαρία εἶτε:

— Ελάτε νὰ προσευχηθοῦμε γιὰ μιὰ σύντρο-
φισσά σας ποὺ θὰ μᾶς φύγη.

Κατάλαβα ἀμέσως πῶς ἔποκειτο γιὰ μένα
καὶ ἔνοιωσα τὸν ἔαυτό μου δυστυχισμένο.

Δὲν μπόρεσα νὰ κοιμηθῶ ἐκεῖνο τὸ βράδυ.
Ἡξερα πῶς αὐριο φεύγω: μὰ δὲν ἤξερα τί ἦταν
ἡ Σολόνη. Φανταζόμουν μιὰ χώρα πολὺ μα-
κρινή, διποὺ δὲν ἔβλεπες ἀλλο ἀπὸ κάμπους
ἀνθισμένους. Ἐφύλαγα ἔγω ἔνα κοπάδι ἀπὸ
ώραια ἀσπρα πρόβατα, καὶ δίπλα μου δύο σκυ-
λιὰ περίμεναν νὰ τοὺς γιέψω νὰ τὰ συμμά-
σουν. Δὲν θὰ τολμοῦσα γὰ τὸ εἰπῶ τῆς ἀδελφῆς
Μαρίας, μά, τὴ στιγμὴ ἔκεινη προτιμοῦσα νὰ
ἡμουν βοσκὸς παρὰ ὑπάλληλος σὲ κατάστημα.

Η Ισημορία, ποὺ φοχάλιζε δύνατα στὸ πλάτος μου, μὲ ξανάφερε πίσω στὶς συμμαθήτριες μου.

Ἡ νύχτα ἦταν τόσο φωτεινὴ ποὺ ξεχώριζε
καθαρὰ ὅλα τὰ κρεβάτια. Προφατοῦσα τὰ μάτια
μου κατὰ σειρὰν σὲ ὅλα τὰ κρεβάτια καὶ στα-
ματοῦσα λίγο σ' ἔκεινες ποὺ μοῦ ἦταν ἀγαπη-
μένες. Σχεδὸν ἀντίκρου μου ἔβλεπα τὰ ὄραια
μαλλιά τῆς συμμαθήτριας μου Σοφίας χυμένα
πάνω στὸ προσκέφαλο, ἔδιναν πιότερη ἀσπράδα
στὸ κρεβάτι τῆς. Λίγο παρακάτω ἦταν τὸ κρε-
βάτι τῆς Σεμινώ τῆς Περήφανης καὶ τῆς δίδυ-
μης ἀδελφῆς της, Σεμινώ τὸ Ζῶ. Ἡ Σεμινώ ἡ
Περήφανη εἶχε μεγάλο λευκὸ καὶ λειο μέτωπο
καὶ μεγάλα γλυκὰ μάτια. Ποτὲ δὲν ἔλεγε λέξι
ὅταν τὴν κατηγοροῦσαν γιὰ κάπιο σφάλμα
ἔσηκωντας τὸν ὄμοιος κ' ἔκυταζε γύρω τῆς μὲ
περιφρόνησι.

Ἡ ἀδελφὴ Μαρία ἔλεγε πῶς ἡ συνείδησίς
της ἦταν λευκὴ σὰν τὸ μέτωπό της.

Ἡ Σεμινώ τὸ Ζῶ, ἦταν στὸ ἀνάστημα μιά-
μιση φορὰ σὰν τὴν ἀδελφὴ τῆς τὰ χοντρὰ μαλ-
λιά της ἔπειταν πάνω στὰ φρύδια: οἱ ὄμοι
τετράγωνοι καὶ ἡ μέση χοντρή τὴν ἔλέγαμε: τὸ
μαντόδσκυλο τῆς ἀδελφῆς της.

Καὶ κάτω κάτω, στὸ τέλος τοῦ κοιτῶνος, ἦταν
ἡ Κολέπτη.

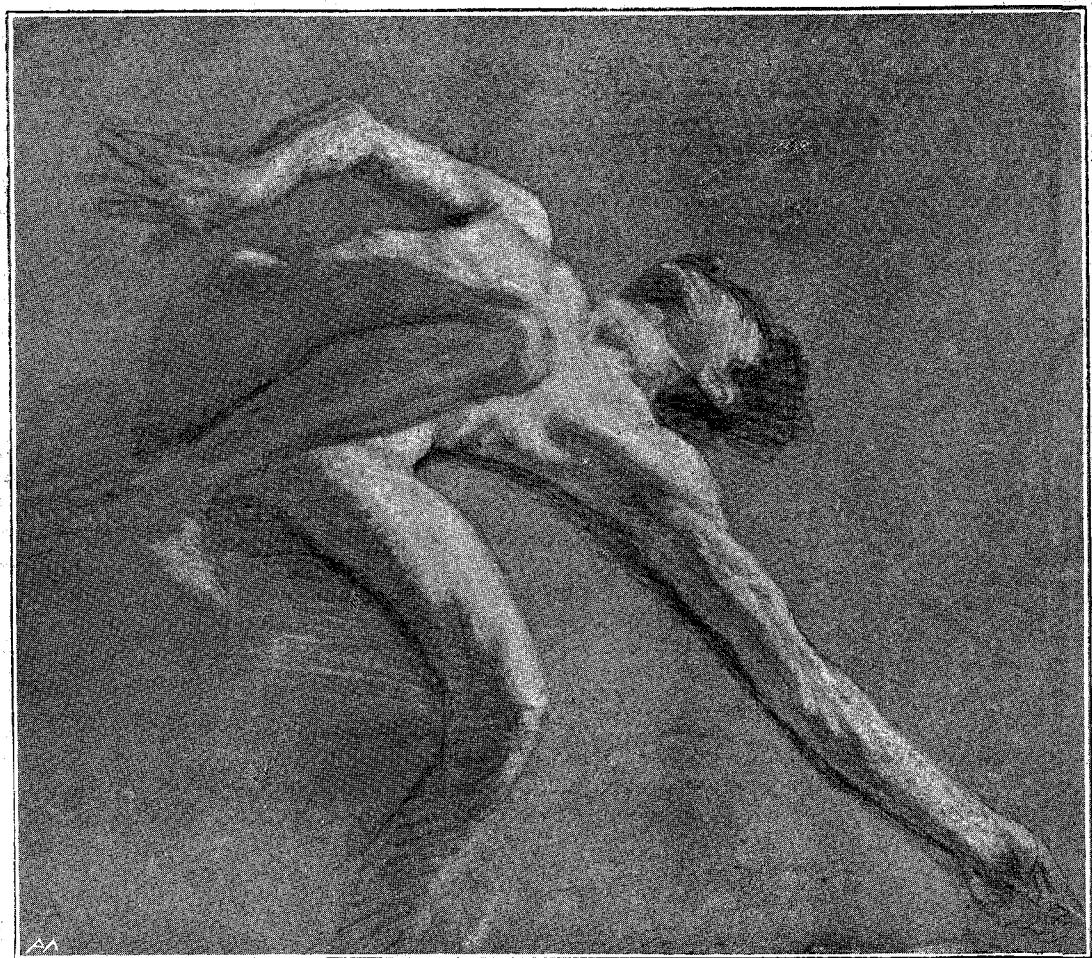
Ἐνόμιζε ἀκόμα πῶς θὰ πήγαινα στὴν κυρία^{της}
Μαξιμιλιανή. Ἡταν βέβαιη πῶς θὰ παντρευό-
μουν πολὺ νέα καὶ μοῦ εἶπε νὰ τῆς ὑποσχεδῶ
πῶς θάρμῳ νὰ τὴν ἰδῶ ὅταν θὰ παντρευόμουν.

Ο νῦς μου γύριζε πολλὴν ὡρα σ' αὐτήν.
Ἐπειτα ἔκυταξα πρός τὸ παράθυρο: οἱ φιλύρες
ἔρριχαν τὸν ἥσκιο τοὺς πρὸς τὸ μέρος μου.
Φαντάσθηκα πῶς ἔχόντανε νὰ μὲ ἀποχαιρετή-
συν, καὶ τὸν χαμιογελοῦσα.

Απὸ τὸ ἄλλο μέρος ἔβλεπα τὸ νοσηλευτή-
ριο νόμιζα πῶς ἀπομακρύνεται, καὶ τὰ μικρά
του παράθυρα μοῦ θύμιζαν μάτια ἀρρωστημένα.

Σταμάτησα κ' ἔδω, ποὺ ἦταν ἡ ἀδελφὴ Ἀγάθη.
Ἡταν τόσο χαρούμενη καὶ τόσο καλὴ ποὺ τὰ
κορίτσια, πάντα γελοῦσαν ὅταν τὰ μάλωνε.

Ἄντη ἔκαμνε τοὺς ἐπιδέσμους.
—"Οταν ἔπήγαινε καμιὰ νὰ τὴν ωτήσῃ γιὰ

ΣΠΟΥΔΗ Π. ΡΟΥΜΠΟΥ

κανένα σπυρὶ ποὺ εἶχε βγάλει στὸ χέρι, μᾶς δε-
χότανε μὲ παραξένα λόγια. Ἠξερε τὴν ἀδυναμία
καθεμιᾶς καὶ ἔλεγε πῶς θὰ μᾶς δώσῃ ἔνα γλυκό
ἢ μιὰ κορδελίτσα, κάμινοντας ἔνα ἀδριστο κί-
νημα μὲ τὸ κεφάλι: καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ προσ-
παθοῦσαμε νὰ ἴδοιμε τὸ γλυκό ἢ τὴν κορδέλα,
τρυποῦσε τὸ σπυρὶ, τὸ καθάριζε καὶ τὸ ἔδενε.

Θυμοῦμαι, εἶχα μιὰ χιονίστρα στὸ πόδι ποὺ
δὲν ἔννοοῦσε νὰ περάσῃ. Ἐνα πρωὶ ἡ ἀδελφὴ^{της}
Ἀγάθη μοῦ εἶπε μὲ σοβαρὸ δύρος:

— Θὰ σου βάλω κάτι θαυματουργό, ὃποιο
δὲν γιατρευθῇ ἀν ἡμουν ἔτοιμη γιὰ νὰ φύγω.

Ἡ ἀδελφὴ Μαρία τῆς εἶπε πῶς σὲ μὰ στιγμὴ
θὰ είμαι ἔτοιμη.

Σηκώθηκε γνέφοντάς μου νὰ πάω μαζί της.
Μὲ βοήθησε νὰ ντυθῶ, μοῦ ἔδωσε ἔνα μικρὸ
δέμα ἀσπρόρροσυχα καὶ εἶπε:

— Θὰ τὰ φέρουν αὐριο καὶ σὺ θὰ λείπης.

οώτησα τὸ δόνομα τοῦ θαυματουργοῦ γιατρικοῦ,
ἡ ἀδελφὴ Ἀγάθη γελῶντας πονηρά, μοῦ εἶπε:
— Κουτῆ!

Πολὺ ἀργὰ μὲ πῆρε δὲ πνονος καὶ πωὶ πρωὶ
περίμενα τὴν κυρά μον. Ἡθέλα νὰ ἔρθῃ, καὶ
πάλιν ἡ ἰδέα αὐτὴ μὲ φόβιζε.

Ἡ ἀδελφὴ Μαρία ἐσήκωντες ξαφνικά τὸ κεφάλι
κάθεισε φορὰ ποὺ ἀνοιγε ἡ πόρτα.

— Οταν ἔτελείωσε τὸ γεῦμα, ἤρθε ἡ θυμωδὸς
περιήριση ἀν ἡμουν ἔτοιμη γιὰ νὰ φύγω.

Ἡ ἀδελφὴ Μαρία τῆς εἶπε πῶς σὲ μὰ στιγμὴ
θὰ είμαι ἔτοιμη.

Σηκώθηκε γνέφοντάς μου νὰ πάω μαζί της.
Μὲ βοήθησε νὰ ντυθῶ, μοῦ ἔδωσε ἔνα μικρὸ

δέμα ἀσπρόρροσυχα καὶ εἶπε:

Μὲ κύτταξε στὰ μάτια:

— Κάνε μου δροκό πώς θὰ λέσ κάθε βράδυ
μιὰ προσευχή γιὰ κείνον.

Τὸ ώρκισθηκα.

Τότε μὲ ἔσφιξε μὲ βία πάνω στὸ στῆθος τῆς
καὶ ἔτρεξε στὴν κάμαρά της.

Ἐπειτα τὴν ὄκουσα νὰ λέγῃ :

— Θέε μου, δὲν μπορῶ πιά.

Ἐπέρασα τὴν αὐλὴ διοικόναχη, καὶ ἡ κυρά^{μου}, ποὺ μὲ περιμένε, μὲ πῆρε ἀμέσως.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Βρέθηκα σὲ λίγο ἀνάμεσα σὲ ἄδεια πανέρια
μέσα σ' ἔνα ἀμάξι μὲ τέντα, καὶ ὅταν τὸ ἀλογό^{σταμάτησε} μοναχό του στὸ κτῆμά, μέσα στὴν
αὐλὴ, εἶχε πιὰ νυχτώσει ἀρκετά.

Ο νοικοκύρης βγῆκε ἀπὸ τὸ σπίτι μ' ἔνα^{φανάρι ποὺ κρατοῦσε χαμηλά καὶ ποὺ φωτίζει μονάχα τὰ παπούτσια του.} Πλησίασε καὶ μὲ βοή-^{θησε νὰ κατέβω ἀπὸ τὸ ἀμάξι, ἔπειτα ἀνέβαισε τὸ φανάρι ὃς τὸ πρόσωπό μου καὶ εἶπε:}

— Τί παράξενη μικροῦλα.

Η κυρά^{μου} μὲ πῆρε σὲ μιὰ κάμαρα ποὺ
εἶχε δύο κρεβάτια. Μοῦ ἔδειξε τὸ δικό μου
καὶ μοῦ εἶπε πώς αὐχρι θὰ μείνω μονάχη μὲ
τὸ βουκόλο γιατὶ δλοι θὰ πήγαιναν στὸν Ἀ-^{Γιάννη.}

Ἐνθύν^{ποὺ} ἔπινησε τὸ πωᾶ^δ τὸ βουκόλος μὲ
πῆρε στὸ κατώ^{νὰ} τὸν βοηθό^{σω} νὰ ταΐσῃ τὰ
ζῶν. Μοῦ ἔδειξε τὴν μάντρα καὶ μοῦ εἶπε πώς
θὰ βόσκω τὰ ἀρνιὰ ποὺ τὰ ἔβοσκε ὡς τώρα
ἡ κερά Μπιμπή. Μοῦ ἔξήγισε πώς μιὰ φορὰ
τὸ χρόνο χωρίζουν τὰ ἀρνιὰ ἀπὸ τὶς μάνες τους
καὶ πώς χρειάζεται μιὰ δεύτερη τσοπάνισσα νὰ
τὰ φυλάγῃ. Μοῦ εἶπε πώς τὸ κτῆμα τὸ λέγανε
Παληόπωλη καὶ πώς κανένας ἔδω δὲν ἔταν
δυστυχισμένος, γιατὶ δ. κυρὸ Σιλβαίν καὶ ἡ κυρά^{Παναλίνα} ἡ γυναικα του ἔταν καλοὶ ἀνθρώποι.

Ἄφοῦ κυττάξεις δλα τὰ ζῶα, μὲ κάθισε δίπλα
του κάτω ἀπὸ τὶς καστάνιές. Ἀπὸ κεῖ ἔβλεπα
τὸ γύρισμα τοῦ δρόμου, ποὺ ἀνέβαινε στὸ με-^{γάλο}
δρόμο, καὶ δλη τὴν περιοχὴ τοῦ κτήματος.
Τὰ σπίτια σχημάτιζαν ἔνα τετράγωνο, καὶ μεσό^{την}
μέση τὸ φουσκί, πελώριο, σκορποῦσε μιδ^{μυρωδιά}. Λεστή^{καὶ} ἔπινγε τὴν μυρωδιὰ ποὺ
ἔβγανε τὸ μισοεραμένο χρότο.

Βαθειὰ σιωπὴ ἀπλονότανε γύρω στὸ κτῆμα,
καὶ ἀπὸ δλα τὰ μέρη ἔβλεπες ἔλατα καὶ χωρά-^{φια}
μὲ σιτάρι. Μοῦ φαινότανε πώς μ' ἔφεραν
σ' ἔναν τόπο χαμένο καὶ πώς πάγτα θάμμενα
μονάχη μὲ τὸν βουκόλο καὶ μὲ τὰ ζῶα ποὺ
τὸ ἄκουνα δλοένα μέσα στὸ κατώ. Ἡταν πόλλη^{ζέστη} ἥμουν σὰν ναρκωμένη καὶ ἥθελα παρα-^{πολὺ}
νὰ κοιμηθῶ μὰ δ. φόβος δλων αὐτῶν

ποὺ ἔβλεπα γύρω μου, ἔπαιρνε τὸν ὑπνο. Χί-^{λιων λογιῶν μινήγες στριφογύριζαν γύρω μου.}
Ο βουκόλος ἔπλεκε ἔνα πατέρι ἀπὸ βοῦθλα καὶ
τὰ σκυλιά κοιμώντανε ἥσυχα.

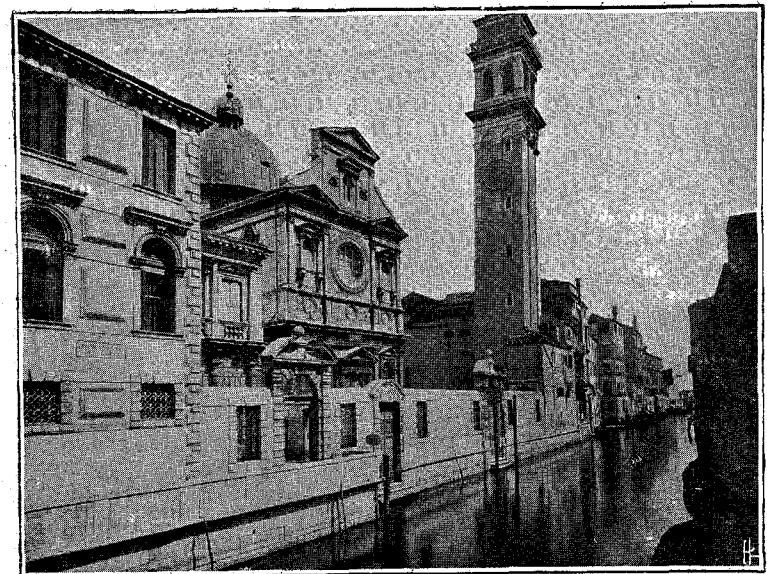
Στὸ βασίλεια τοῦ ἥλιου, φάνηκε στὸ γύρισμα τοῦ δρόμου τὸ ἀμάξι μὲ τοὺς νοικοκυραίους. Ἡταν πέντε στὸ ἀμάξι, δύο ἀνδρες καὶ τρεῖς γυναικες. Ή κυρά περνῶντας μπροστά μου μοῦ χαμογέλασε, καὶ οἱ ἄλλοι ἔσκυψαν νὰ μὲ ἰδοῦν. Σὲ λίγο δ τόπος γέμισε ζωή, καὶ ἐπειδὴ ἔταν πολὺ δρόμο γιὰ μαγείρεμα, ἔφαγαν δλοι ἀπὸ ἔνα κομμάτι φωμι καὶ ἥπιαν ἔνα κεσέ γάλι.

Τὴν ἄλλη μέρα νὰ κιρά μου μοῦ ἔδωσε μιὰ
κάπα καὶ ἀκολούθησα τὴν γρηὰ Μπιμπή γιὰ
τὰ μάδω νὰ φυλάγω τὸ ἀρνιά.

Η γρηὰ Μπιμπή καὶ ἡ σκύλα της Καστίλα,^{τόσο πολὺ ἔμοιαζαν, ποὺ πάντα νόμιζα πὼς}
ήταν ἀπὸ τὴν ἴδια οἰκογένεια. Φαινόντανε νὰ
ἔχουν τὴν ἴδια ζηλιά, καὶ τὰ θολά τους μάτια
είχαν τὸ ἴδιο χρῶμα. Οταν τὰ ἀρνιὰ ἔπαιρναν
ἄλλο δρόμο, ἔλεγε ἡ Μπιμπή: «Γάου, γάου,^{Καστίλα.} Τὸ ἔλεγε μὲ τέτοιο τρόπο, δύον καὶ
ὅταν ἀκόμα δὲν ἔγανγιζε ἡ σκύλα, μαζονόντανε
τὸ ἀρνιά τόσο ἔμοιαζε ἡ φωνὴ τῆς γρηᾶς μὲ
τῆς σκύλις τὴ φωνῆ.

Οταν ἀρχισε τὸ θέρισμα, μοῦ φάνηκε πὼς
ἔβλεπα κάτι γεμάτο ἀπὸ μυστήριο. Ἄλλοι σί-^{μωναν κ' ἔστρωναν τὸ σιτάρι κατὰ γῆς μὲ κτυ-}
πήματα ρυθμικά, καὶ ἄλλοι τὸ μάζευαν σὲ δεμά-^{τια, ἀκούμπισμένα τὸ ἔνα πάνω στὸ ἄλλο. Οἱ}
φωνὲς τῶν θεριστάδων ὕδμιζες κάποτε νάρχωνται
ἀπὸ ψηλά, καὶ σήκωνα τότε τὸ κεφάλι νὰ
ἴδω στὸν ἀέρα νὰ περνοῦν τὰ κάρα γεμάτα
σιτάρι.

Τὸ βράδυ δλοι ἔταν μαζωμένοι στὸ τραπέζι.^{Καθόντανε δημοτική μουνάχη μὲ τὸν}
χωράφι μαζί μὲ τὴ σκύλα της. Η Καστίλα δὲν ἔταν εὐχαριστημένη μαζί μου^{μ' ἀφινε}
πάντα καὶ γύριζε στὸ πρωτό της ποίμνιο^{το} μὲ γέλιο τὰ ἀστεῖα, μὰ δταν κανένας ἀπλωνε^{τὸ}
τὸ χέρι ἀπάνω της, χανότανε μονομάς καὶ δὲν
μποροῦσαν νὰ τὴν πιάσουν. Κανεὶς δὲν πρόσεχε
σ' ἔμένα: καθόμουν πάνω στὰ κούτσουρα, λίγο
μοναχικά, καὶ κύταζα τὰ πρόσωπά τους. Ο κυρὸ^{Σιλβαίν} εἶχε μεγάλα μαῦρα μάτια ποὺ σταματοῦ-^{σαν}
τὸν ἄκουνα δλοένα μέσα στὸ κατώ. Ἡταν πόλλη^{ζέστη} ἥμουν σὰν ναρκωμένη καὶ ἥθελα παρα-^{πολὺ}
νὰ κοιμηθῶ μὰ δ. φόβος δλων αὐτῶν συλλο-

Η ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
(«Απὸ τὴν Ιστορίαν τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι», κλισέ Ελλ. Έκδ. Εταιρείας)

γισμένο· λέες καὶ πάντα φοβότανε κάπιοι καπό,
καὶ μόλις χαμογελοῦσε δταν ἔβαναν οἱ ἄλλοι
τὰ γέλια.

Η γρηὰ Μπιμπή νόμιζε πάντα πὼς ἥμουν
ἀποκομισμένη. Μὲ τραβοῦσε ἀπὸ τὸ μανίκι γιὰ
νὰ πάμε νὰ πλαγάσωμε. Τὸ κρεβάτι της ἔταν
δίπλα στὸ δικό μου^{ἔλεγε ψιλυριστὰ τὴν προ-}
σευχή της τὴν ὅδα ποὺ γδυνότανε καὶ φυσοῦσε
τὴ λάμπα χωρὶς νὰ τὴν μέλη γιὰ μένα.

Οταν τελείωσε τὸ θέρισμα, μ' ἀφησε ἔταν πάω μονάχη μου
στὸ χωράφι μαζί μὲ τὴ σκύλα της. Η Καστίλα δὲν ἔταν εὐχαριστημένη μαζί μου^{μ' ἀφινε}
πάντα καὶ γύριζε στὸ πρωτό της ποίμνιο^{το} μὲ γέλιο τὰ ἀστεῖα, μὰ δταν κανένας ἀπλωνε^{τὸ}
τὸ χέρι ἀπάνω της, χανότανε μονομάς καὶ δὲν
μποροῦσαν νὰ τὴν πιάσουν. Κανεὶς δὲν πρόσεχε
σ' ἔμένα: καθόμουν πάνω στὰ κούτσουρα, λίγο
μοναχικά, καὶ κύταζα τὰ πρόσωπά τους. Ο κυρὸ^{Σιλβαίν} εἶχε μεγάλα μαῦρα μάτια ποὺ σταματοῦ-^{σαν}
τὸν ἄκουνα δλοένα μέσα στὸ κατώ. Ἡταν πόλλη^{ζέστη} ἥμουν σὰν ναρκωμένη καὶ ἥθελα παρα-^{πολὺ}
νὰ κοιμηθῶ μὰ δ. φόβος δλων αὐτῶν συλλο-

πού σκύλο γύρω στὸ κοπάδι.
Ἐνα βράδυ, βρέθηκαν δύο λιγάτερα. Κάθε βράδυ στεκό-^{μουνα} μπροστά στὴν πόρτα
γιὰ νὰ μπαίνουν εὔκολα νὰ τὰ μετρῶ.
Μπῆκα στὴ μάντρα καὶ προσ-^{πάθησα} νὰ τὰ ξαναμετρήσω·
δὲν ἔταν εὔκολο, καὶ τὰ παρά-^{τησα} γιατὶ τὰ εὑρισκά πάντα
περισσότερα.

Ἐπεισθηκα πῶς είχα κάνει λάθος τὴν πρώτη φορά καὶ δὲν είπα τίποτε σὲ κανέναν.

Τὴν ἄλλη μέρα τὰ μέτρησα τὴν ὅδα ποὺ βγαίνων ἀπὸ τὴ μάν-^{τρα} τοποθία: ἔλειπαν δύο.

“Ημουν πολὺ ἀνήσυχη· δλη

τὴν ἥμέρα τὰ ξαναμετρήσω·

δὲν ἔταν εὔκολο, καὶ τὰ παρά-

τησα της κυρᾶς μονάχης, μὰ δὲν ἥμπο-

ρεσαν νὰ τὰ βροῦν. Τότε οἱ

νοικοκυρᾶιοι μὲ πήραν χωριστά καθένας νὰ μοῦ
μιλήσουν. Ήθελαν νὰ τοὺς εἰπῶ πῶς μοῦ είχαν
κλέψει τὸ ἀρνιά καὶ μοῦ ἔλεγαν πῶς δὲν θὰ μὲ
τιμωροῦσαν ἀν διολογοῦσα τὴν ἀλήθεια. Τοῦ
κάπου τοὺς ἔβεβαίονα πῶς δὲν ἥξερα τί είχαν
γείνει, δὲν μὲ πίστευαν.

Τώρα φοβόμουνα στοὺς ἀγρούς ἀπὸ τὴ στιγμὴ

ποὺ ἥξερα πῶς μπροστεῖσανε κανεὶς νὰ κρυφῆση γιὰ

νὰ ἔπαρῃ τὰ πρόβατα· θαρροῦσα δλοένα πῶς

Η ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΥΛΗ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

(«Απὸ τὴν Ιστορίαν τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι», κλισέ Ελλ. Έκδ. Εταιρείας)

"Ημουν πολὺ ταραγμένη και κρατιόμουν μὲ τὴ βία, νὰ μὴν κλάψω.

— Δοιπόν, εἰπε, δίνοντάς μου τὸ χέρι, ἔλα νὰ φιλιωθοῦμε, ναῖ;

Τοῦ ἔδωσα τὸ χέρι, ποὺ τὸ ἔσφιξε δυνατά, και ἀποκρίθηκα:

— Ναῖ.

Ἐχτύπησε τὸ καμτσίκι του και γρήγορα περάσαμε τὸ δάσος.

"Η βροχὴ ὅλονταν ξακολουθοῦσε, λεπτὴ σὰν διμήλη, και ἡ δργωμένη γῆ φαινότανε ἀκόμα πιὸ μαύρη.

Απὸ ἕνα χωράφι, στὸ πλάι του δρόμου, ἔνας ἀνθρώπος ἔρχόταν ἀπάνω μᾶς μὲ πολλὰ κινήματα. Γιὰ μιὰ στιγμὴ νόμισα πῶς μὲ φορέοιξε, μὰ ὅταν ἥλθε κοντά, εἶδα πῶς κρατοῦσε κάτι

μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι, και μὲ τὸ δεξὶ φαινότανε νὰ θερζίῃ πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του. "Ημουν πολὺ περίεργη και κύταξο τὸν κυρὸ Συλβαίν. Τὴν ἕδια στιγμὴ μοῦ εἴπε σὰν νὰ μοῦ ἀπαντοῦσε:

— Εἶναι ὁ Γαρφοές, και σπέρνει.

Ἐπειτα ἀπὸ λίγο φθάσαμε στὸ κτῆμα.

"Η κυρὰ μᾶς περίμενε στὸ κατώφλι τῆς πόρτας. Βλέποντάς με, ἐμεινε μὲ στόμα ἀνοιχτό, σὰν νὰ μὴ μποροῦσε νὰ πάρῃ τὴν ἀναπνοή της και τὸ σοβαρὸ πρόσωπό της ἔχασε γιὰ μιὰ στιγμὴ τὴν ἀνήσυχη δύψη τοι. Πέρασα μπροστά της γιὰ νὰ πάρω τὴν κάπα μου και πήγα ίσα στὴ μάντρα.

Τὰ πρόβατα ἔτρεξαν νὰ βγοῦν σπρώχνοντας τὸ ἔνα τἄλλο. Ἐπερπε νὰ είχαν πάει στὴ βοσκὴ πολλὴν ὄρα πρίν.

(Ακολουθεῖ)

[Μετάφρασις Κ. Μ.]

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΟΝΤΟΥ

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ — Η ΦΛΟΓΕΡΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ *

Σβυσμένες ὅλες οἱ φωτιές οἱ πλάστρες μέσ' στὴ Χώρα.

Στὴν ἐκκλησιά, στὸν κλίβανο, στὸ σπίτι, στάργαστήρι, παντοῦ, στὸ κάστρο, στὴν καρδιά, τάποκαΐδια, οἱ στάχτες. Πάει κι ὁ φωμάς, πάει κι ὁ χαλκιάς, πάει κ' ἡ γυναίκα, πάνε τὰ παλληράρια, οἱ λειτουργοί, και τοῦ ωνθμοῦ οἱ τεχνίτες, τοῦ Λόγου και οἱ προφῆτες.

Τὰ χέρια εἶναι παράλυτα, και τὰ σφυριὰ παρμένα, και δὲ σφυροκοπᾶ κανεὶς τάρματα και τάλετρια, κ' ἡ φουύχτα κάποιου ζυμωτῆ λίγο σιτάρι ἀν κλείση, δὲ βρίσκει τὴν πυρὴ ψυχὴ ψωμὶ γιὰ νὰ τὸ κάμη.

Κι ἀπὸ κατάκρυα χόβολη μεστὴ ἡ γωνιά, κι ἀκόμα και πιὸ πολὺ ἀπὸ τὴ γωνιὰ ποὺ τοῦ σπιτιοῦ ἡ καρδιά εἶναι, κακοκατάντησε ἡ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου. Κρίμα. Κρίμα.

Σκοτεινὸ ρέπιο κ' ἡ ἐκκλησιά, και δίχως πολεμῆστρες τὸ κάστρο, και χορτάριασε κ' ἔγινε βοσκοτόπι.

Κι ὁ μέγας Ἐρωτας μασκιά, και εἰν' ἀβούλος ὁ ἄντρας κι ἀπρόχτος, και στὸ πλάι του χαμισυρτὴ ἡ γυναίκα κυρά της ἔχει τὴ σκλαβιὰ και δοῦλο της τὸ ψέμα.

Σβυσμένες ὅλες οἱ φωτιές οἱ πλάστρες μέσ' στὴ Χώρα.

Τραγούδι τῶν ἡρώων! Ἐμπρός, τραγούδι τῶν ἡρώων!

Ἀπάνου ἀπὸ τάποσταχτα, ἀναψε, ὡς φλόγα, λάμψε.

* «Ο Πρόλογος» τοῦ ἐκθοδέντος νέου τόμου τοῦ κ. Κωστῆ Παλαμᾶ.

«Η φλογέρα τοῦ Βασιλιά».

Κανένα χέρι δὲ θὰ διῆς ἀπάνου σου νάπλωσῃ, νὰ θρέψῃ σε, νὰ ζεσταθῇ, νὰ πάρῃ ἀπ' τὸ θυμό σου, νὰ σπείρῃ σε στὴν ἐκκλησιά, στὸν κλίβανο, στὸ σπίτι, νὰ σὲ φωλιάσῃ στὴν καρδιά, στὸ κάστρο, στάργαστήρι.

Φλόγα, ἐσὺ τότε, ἀβόνθητη κ' ἔρμη ἐσὺ φλόγα, κρύψου, και κάμε τη μνημούσι σου τὴ στάχτη, και μὴ σβύσῃς!

Γιατὶ θὰ θῇ κάποιος καιρός, και κάποια αὖγή θὰ φέξῃ, και θὰ φυσήῃ μιὰ πνοὴ μεγαλοδύναμη ὅκου!

Απὸ ποὺ στόμα ἡ ἀπὸ ποὺ χάος θὰ χυθῇ; Δὲν ξέρω. Μπορεῖ ἀπὸ τὴν ἀνατολή, μπορεῖ κι ἀπὸ τὴ δύση,

ποιὸς ξέρει μὴν ἀπ' τὸ βιοιά, μὴν ἀπ' τὰ μεσημέρια τάχα θὰ βγῆ ἀπ' τὰ τάρταρα, γιὰ θὰ οιχτῇ ἀπὸ τάστρα;

Δὲν ξέρω· ξέρω πῶς θὰ θῇ φέρη, και μὲ τὸ πέρασμά της, μέγα και θεῖο και μυστικὸ κι ἀξήγητο, θὰ σκύψουν οἱ κορφὲς ὅλες, οἱ φωτιὲς θὰ ξαναδώσουν ὅλες.

Στὴν ἐκκλησιά, στὸν κλίβανο, στὸ σπίτι, στάργαστήρι, στὸ κάστρο, στὴν καρδιά, παντοῦ, στάποκαΐδια, ἀπρόλης!

Καὶ σὰ θεῶν ἀγάλματα θαματουργὰ πλασμένα νὰ ἡχολογῶν μουσικά, σὰν τὰ φιλῆ ὁ κύρῳ Ήλιος, και σὰ χλωρὰ ἰσκερόδεντα ποὺ δὲν τοὺς ἀπολείπουν ζαχαροστάλαχτοι καρποὶ χειμῶνα καλοκαίρι,

νά! νά! δ ψωμάς, και νὰ ὁ χαλκιάς, νὰ καὶ ἡ γυναίκα, νάτα, τὰ παλληράρια, οἱ λειτουργοί, νά τοῦ ωνθμοῦ οἱ τεχνίτες, τοῦ Λόγου νά οἱ προφῆτες!

Κι ὅταν τριγύρο σου οἱ φωτιές ἀνάψουν πάλε οἱ πλάστρες, ξαναζωντάνεψε και ἐσὺ και φέρη, ὡς φλόγα, ὡς φλόγα, και κύλησε και πέρασε στὰ διάπλατα τῆς χώρας, και στῆς ψυχῆς τάποβαθα, και πλάσε τα και ζῆσο τα, γιομάτα ροδοκόκνινα παιδιά τὰ καρδιοχύπια, και πλάσε τους και ζῆσε τους κάποιους καημοὺς πατέρες, και κάποιες γνῶμες πλάσε τις και ζῆσε τις μητέρες, και κάμε δέρφια τὰ ὅνειρα και τὰ ἔργα! Ἐμπρός, τραγούδι!

Σβυσμένες ὅλες οἱ φωτιές, τραγούδι τῶν ἡρώων!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΟΜΙΛΙΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΟΥ

(ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ)*

II

ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

3 Ιουλίου 19...

Τού Κωστή Παλαμά

Ακούς τὸ χαιρετισμὸν τῶν μυρίων; «Θάλαττα! θάλαττα!» Εἶναι δὲ παντοτεινὸς χαιρετισμὸς ποὺ θὰ βγαίνῃ θριαμβικὰ ἀπὸ τὰ στήθια τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸ μεγάλο ἔμψυχο στοιχεῖο. Γιατὶ τίποτα δὲν εἶναι στὴ φύση τόσο ζωντανό, τόσο παθητικό, τόσο στοχαστικὸ μαξὶ καὶ τόσο ταιριασμένο μὲ τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ σὰν τὴ Θάλασσα. Ο σοφὸς ποὺ βρῆκε τὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς μέσα στᾶφταστα, θεοτικά τῆς βάθη, δὲν εἶχε ἀνάγκη νὰ ταράξῃ τὰ τρίσβαθα μυστήρια τῆς Δημιουργίας, γιὰ νὰ κλέψῃ τὸ μεγάλο μυστικὸ τῶν Οντων. Τοῦφτανε μόνο νὰ γροικήσῃ τὸ ἀνθρώπινο αἰσθητικό, τὸν ἔφωτα τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸ μεγάλο γενεσιούργῳ στοιχεῖο, τὴ νοσταλγία ποὺ τὸν δέρνει μακραίνοντας ἀπὸ αὐτό, τὴν ἀνάταψη καὶ τὴν παρηγορὰ ποὺ βρίσκει στὴ θωριά του τὸν ὄμορφο δρόμο ποὺ παίρνει ἡ σκέψη του ἀκολουθῶντας τὸ ωυδικό καὶ στοχαστικὸ δρόμο τῶν κυμάτων. Οὔτε τὸ βουνό, οὔτε δὲ λόγγος, οὔτε δὲ κάμπος εἶναι ἡ ψυχική, ἡ ἀληθινὴ πατρίδα τοῦ ἀνθρώπου. Ξένος μέσα τους καὶ μπροστά τους εἶναι δὲ ἀνθρώπος. Κι' ὁ οὐρανὸς ποὺ τὸν θέλει πρώτη καὶ ὑστερνή του πατρίδα, πιὸ ξένος ἀκόμα ἀπὸ τὸ κάθε ἄλλο. Μονάχα ἡ θάλασσα μᾶς μιλεῖ μὲ τὴ γλυκειά, λησμονημένη φωνὴ ποὺ πρωτακούσαμε ἀπὸ τῆς μάννας μας τὰ χείλια. Ἐκεῖνοι ποὺ κοίτονται μέσα στὴ βαθειά, ἀτάραχην ἀγκαλιά τῆς, ἐκεῖνοι μονάχα κοιμοῦνται τὸν ἀξιονό τοῦ ἀνθρώπου. «Ἄν εἶναι νὰ ζηλέψῃς κάποιον τάφο, ζηλεψε τὸν τάφο τους.

4 Ιουλίου 191...

Ἄλιγαριές, ἀλιγαριές!

Ἄρα βγάζουν οἱ στερείς...

Τὸ γλυκόπτονο βραδυνὸν ἀεράκι θαρρεῖς πῶς οὖν φέρνει τὸν ὄμορφο παθητικὸ σκοπό. Κάθεσαι στὸ ἀκρογιάλι καὶ ἔφωτενεσαι τὰ κύματα ποὺ φεύγουν καὶ μακραίνουν κατὰ τὸ πέλαγο, μὲ τὴ χαρὰ τοῦ ταξιδιοῦ, μὲ τὸν ξενητεμοῦ τὸν πόνο. «Ἡ ψυχὴ σου ταξιδεύει μαξὶ τους. Ποὺ πάει; «Οπου τὴν προβοδῷ δὲ ἀνεμοῖς, δύον τὴ φέρνεις ὅ μοιρα της. Πάει νὰ βρῇ καὶ νάνταμωσῃ διτὶ ἔχασε κι' διτὶ δὲ βρῆκε ἀκόμα. Πάει

* «Παναθήναια» ἀπὸ τῆς 15 Σεπτεμβρίου.

ψάχνοντας μιὰν εὐτυχία, πάει γυρεύοντας μιὰ παρηγοριά. Κυνηγάει μιὰν ἀγάπην χαμένη, κυνηγάει ἔναν ἀγνωροῦ ἔρωτα, κυνηγάει μιὰ πατρίδα, ἐν φιλί, ἔνα τραγούδι, ἔνα δνειροῦ — ποιὸς έρει! — μιὰ σκέψη, ἔνα στίχο, μιὰν ἀλήθεια, ἔνα ψέμα, ἔναν παραδεισο. Στενόχωρο εἶναι ἡ στεριά, βουνά καὶ λόγγοι ἀντισκόβουν τὸ δρόμο, τειχιὰ ψηλὰ σκλαβώνουν διλόγυρα τὸν δδοιπόρο. Κι' ἡ σκέψη ἀκόμα, ἡ φτερωτή, σταματάει κι' αὐτὴ τὸ δρόμο τῆς στὴ στεριά καὶ γυρίζει πίσω πληγωμένη. Ἐλεύθερος εἶναι μονάχα τοῦ κυμάτου δρόμος. Μπροστά του τὸ πέλαγο, δὲ ὥκεανός, ἡ αἰωνιότητα. Απαλός, ἀνέμποδος, στρωτὸς δρόμος του. Τὸ πνεῦμα, καβαλάρης ἀπόκοτος, δὲν ἔχει καλύτερο ἄτι καὶ πιὸ περήφανο ἀπὸ τὸ κῦμα. Καβάλισε το, ἀνήσυχη ψυχή, λύσε τὰ χαλινάρια του, κέντισε τὸ πλευρὰ μὲ τὰ χρυσά σπερδούνια, τύλιξε τὰ δάχτυλά σου στὴν ἀφρισμένη χαίτη του καὶ κύσουν καὶ χύμησε στὸ γαλάζιο, τὸν ἀτέλειωτο κάμπο...

6 Ιουλίου 191...

Μὲ τοῦ βροχῆ τὰ κύματα
Σῦν στέλνω χαιρετίσματα!

Τὰ κύματα ξαναγυροῦν ἀπὸ τὸ μεγάλο τὸ ταξίδι. Ξενητεμένοι νοσταλγοί, φιλοῦντες κι' ἀγναλίζουντες τρελλὰ τὰ γλυκὰ περιγιάλια. Τὸ ἔνα πίσω ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἔχονται, φτάνουν, κι' δύο ἔχονται κι' δύο φτάνουν κι' δύο λαχταροῦνται κι' δύο ἀναστενάζουν. Ποῦνθε ἔχονται; Ρώτησε τα. Τί γυρεύουν; Γιατί βογγάνε; Γιατί λαχταροῦν; Γιατί φιλοῦντες τὴν ὄλοστρωτὴν ἀμμουδιά; Γιατί μαλώνουν μὲ τὸν περήφανο τὸ βράχο; Γιατί ἀγκαλιάζει τὸ ἔνα τὸ ἄλλο; Γιατί φιλοῦνται στόμα μὲ στόμα, χίλια στόματα, χίλια φιλιά; Τί λένε, τί τραγουδοῦν, τί κυρφομιλοῦντες μέσο στὴν κουφάλα τοῦ βράχου; Ρώτησε τα. Μιὰ ζωὴ νὰ τὰ ωτᾶς δὲ θὰ χορτάσῃς νάκοντας τὰ μυστικά τους. Γιατί τίποτα δὲ σοῦ εἶναι ξένο ἀπὸ τὰ λόγια τῶν κυμάτων. Κι' ἀν περιμένης κάποια χαιρετίσματα, ἐκεῖνα σοῦ τὰ φέρουν. Κι' ἀπὸ τοὺς ζωντανοὺς κι' ἀπὸ τὰ πεθαμένα σου, τὰ δόλια πεθαμένα. Ἀπὸ τὰ χείλια ποὺ σ' ἀρνήθηκαν, κι' ἀπὸ τὰ χείλια ποὺ σὲ λαχταροῦν, κι' ἀπὸ τὰ χείλια ποὺ τὰ μάρανε δι χαμός αὐτὰ σοῦ φέρουν τὰ φιλιὰ τὰ ταξιδιάρικα. Καὶ σὰν κινήσουν πάλι, ταξιδιώτες μυστικοὶ κι' ἀκούραστοι, μήν τὰ ωτᾶς ποὺ πᾶντες. Μιὰ ζωὴ νὰ τὰ ωτᾶς δὲ θὰ χορτάσῃς νὰ τὸ ἀκοῦς. Δῶσ τους τὰ πιὸ γλυκά σου χαιρετίσματα, δῶσε τους

τὰ φιλιά σου, τὶς λαχτάρες σου, τὰ μυστικά σου, τὴν καρδιά σου ἀλάκερη ξεροῦσσε την ἀπὸ τὰ στήθια σου καὶ δῶσ τους την. Ποῦ θὰ τὴν πᾶντες; Ξέρουν. Ἐκεῖ δόπον δὲ φτάνει τὸντείρει τὸ κῦμα.

8 Ιουλίου

Γέμισε ἀνήσυχα, χιονισμένα φτερὰ δὲ ἀέρας τοῦ πελάγουν. Οἱ γλάροι στήσανε χορὸ ἀπάνω ἀπὸ τὸ κῦμα. Σὰ θαυμάσα τὸ φανέρωμά τους. Τὸ μάτι δὲν εἶδε τὸν ἔφορο τους. Σχίστηκε τὸ ἀσπρό πύνερο καὶ τοὺς γέννησε; Σκόρπισε δὲν εἶδε τοῦ κυμάτου καὶ τοὺς ἔπλασε; Κατεβήκανε ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἡ ἀνεβῆκαν ἀπὸ τὸ πέλαγο; Ἀπὸ ποὺ ἔχονται; Ποῦ πᾶντες;... Χορεύουν. Ποτὲ δὲν πληψιώθησε ἀπὸ τὸσο μεγάλη χαρὰ σὰν καὶ τῶρα. Οὐρανός, ἀέρας καὶ θάλασσα σα πανηγυρίζουν μαξὶ τους. Καὶ καθὼς ζυγιάζουν τὰ λεικὰ φτερὰ καὶ καθὼς λάμνουν στὸν αἰθέρα, κυματίστα καὶ μαλακὰ κι' ἀνάλαφρα, σοῦ μαρτυροῦν πῶς εἶν' παιδιὰ τῆς θάλασσας, θρέμμα καὶ γέννημά της. Ο χορός τους ἔχει τὸν ἀπαλὸ ωυδικὸ τῶν κυμάτων. Τὸ σάλεμά τους τὴν ὑγρότη τοῦ νεροῦ. Τὸ σῶμα τους

[Ἀκολουθεῖ]

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΟΙ ΣΟΥΗΔΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

Θαυμάστον παραδειγμα τῆς ἀλληλεπιδράσεως τῶν πλέον ἀπομακρυσμένων λᾶν καὶ τῶν ἀπροσπτων δρόμων τοὺς δποίους λαμβάνουσιν οἱ σπόροι τῶν ἰδεῶν εἶναι ἡ ἐπικοινωνία τῶν Σουηδῶν πρὸς τὴν Ανατολήν.

Εἶναι γνωστοὶ οἱ μυθικοὶ ἄνθροι τῶν Νορμανδῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Βίκιγκς, τῶν βασιλέων τῶν θαλασσῶν, οἱ δποίοι, σὰν τυχοδιῶκται καὶ σὰν πνεύματα ἀκούμητα, ἐστριφογύρισαν πολλὲς φορὲς τὴν γῆν δις νὰ ἡτο καρυδόφλουσδον κατὰ τὸν 9^{ον} καὶ 10^{ον} αἰῶνα. «Υπακούοντες εἰς ἀκάθετον δργασμὸν διέσχισαν ἐπὶ ἔλαφρῶν πλοίων δλας τὰς θαλασσῶν τῶν Νορμανδῶν δφεύλεται καὶ ἡ πρώτη ἀνακάλυψις τῆς Αμερικῆς. Καὶ ἐνῶ οἱ Δανοὶ καὶ οἱ Νορβηγοὶ ἐσκοποπισθησαν εἰς δλην τὴν Δύσιν, οἱ Σουηδοὶ ἐξώρμησαν πρὸς τὴν Ανατολήν καὶ τὸν νότον κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ βασιλέως αὐτῶν Χάρολδ ὑπὸ τὸ δνομα τῶν Βάρεγκ. Η Ρού ἐπολέμησαν ἐναντίον τῶν Φινλανδῶν καὶ τῶν Σλαύων, εἰς τοὺς τελευταίους μάλιστα ἔδωσαν καὶ ποιέντα δυναστέαν, ἐκ τοῦ Ρούριχ. Η Κωνσταντινούπολις ὑπέστη μίαν προσβολὴν ἐξ αὐτῶν ὑπέλησαν. Επιβαίνοντες μικρῶν πλοίων, μᾶλλον μεταγωγιῶν, μὲ πλήρωμα 40 ἐως 45 ἀνθρώπων προσήγγισαν τὴν Ιστανάν (844), τὴν Ιταλίαν (860), ἀνέβησαν τὸν Σηκουάναν μέχρι τῶν Παρισίων (844 - 855), κατέκτησαν τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Ιορδανίας (840), μέρος τῆς Αγγλίας (866 - 875), έγιναν καύριοι τῆς Νορμανδίας, ίδρυται τοῦ βασιλείου

νωμένην πειρατείαν καὶ εἰς τὴν ἀκμήν αὐτῶν.
Οἱ κυριώτεροι δρόμοι τούς δποίους οἱ Σουηδοὶ ἡκολούθησαν διὰ νὰ ἐπικοινωνήσουν πρὸς τὴν Ἀνατολὴν εἶναι δὲ Βόλγας· καὶ δὲ Δνείπερος δι' αὐτῶν κατῆλθον πρὸς νότον μέχρι τοῦ Βυζαντίου καὶ πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τῆς Κασπίας θαλάσσης. Εἰς τὸ Βυζάντιον ἐπὶ μακρὰν σειράν ἐτῶν ἡ σωματοφυλακή τῶν Βιζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἀπετελεῖτο ἀπὸ Νορμανδούς. Εὗρον μᾶλιστα τελευταίως ἔνα λίθον ὁνυνικὸν εἰς τὴν νῆσον Βερεζάν, παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Δνείπερος, δὲ δποῖος μαρτυρεῖ ἐπίστης δι' αὐτὰ τὰ ταξίδια. Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ ἔμποροι τοῦ Βορρᾶ συνέλεγον μεταξὺ τῶν σλαυικῶν πληθυσμῶν γουναρικὰ καὶ ἄλλα προϊόντα μὲ τὰ δποῖα ἐπίγνωναν εἰς τὸ Βυζάντιον. Ἀνευρίσκονται μαρτυρίαι τόσον ιστορικαὶ ὅσον καὶ ἀρχαιολογικαὶ ἀποδεικνύουσαι πόσον ἐνδιαφέρον εἶχον αἱ σχέσεις τῶν Σκανδιναύων πρὸς τὴν Ἀνατολὴν. Ἐν Ρωσίᾳ ἀνευρέθη μέγας ἀριθμὸς ἀντικειμένων σουηδικῆς καταγωγῆς. Ἡμπορεῖ νὰ ἀναφέρῃ κανεὶς ὃς παράδειγμα τοὺς τύμβους τοῦ Κνέλζοφ, τῶν δποίων αἱ ἀνασκαφαὶ ἔφερον εἰς φῶς δπλα, ἐργαλεῖα, διάφορα ἀντικείμενα στολισμοῦ, ἀνήκοντα εἰς τύπους καθαρῶς σουηδικούς, δπως μαρτυρεῖ ἡ διακοσμητικὴ σύντονη ἡ ζωομορφική, ίδια-ζουσα εἰς τὴν Σκανδιναύιαν. Ἡσαν συντροφευμένα μὲ ἄλλα ἀντικείμενα, καταγωγῆς βυζαντιακῆς ἢ ἀραβικῆς, μαρτυροῦντα τὰς σχέσεις, ἃς εἶχον οἱ λαοὶ οὗτοι ἀναμετεκόντας των εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ ἐπιρροὴ τῶν Ἀράβων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἔκεινην ἔφθανε μέχρι τῆς Κασπίας θαλάσσης. Εἰς τὴν Σουηδίαν εῦρον ἀντικείμενα πολυάριθμα προελεύσεως ἀνατολικῆς. Πρὸ παντὸς εἰς τὴν νῆσον Γότλανδ, εἰς τὴν μεγάλην πεδιάδα τῆς λίμνης Μέλαρ καὶ εἰς μερικὰς ἐπαρχίας τῆς βορείου Σουηδίας ἀνεῦρον πολλὰ τοιαῦτα εὑρόματα. Οἱ Γοτλανδέζοι ἔκαμπνον ἔνα ἐκτεταμένον ἐμπόριον, τὸ δποῖον ἔφθανεν μέχρι τοῦ Καυκάσου καὶ ἔως εἰς τὰ σύνορα τῆς Σιβηρίας· ίδιας δὲ οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως Βίρκα, ἥτις εὑρίσκεται εἰς μίαν νῆσον τῆς λίμνης Μέλαρ καὶ ἡ δποία εἶναι ἔνδοξος διότι αὐτὴν πρώτην ἐπεσκέψθη δὲ πρῶτος χριστιανὸς ἵεραπόστολος, δὲ δποῖος ἐπῆγε εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους, κάποιος Γάλλος Ἄνσγάρ, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ οὐρανοῦ αἰῶνος.

Εὗρον εἰς τὴν Σουηδίαν 30,000 νομίσματα ἀραιούς, τὰ πλειστα ἀπὸ τοῦ 8^{ου} μέχρι τοῦ 10^{ου} αἰώνος καὶ γενικῶς προερχόμενα ἐκ Περσίας, ἐκ Μεσοποταμίας καὶ ἐξ ἀλλών τόπων κειμένων ἀνατολικῶς τῆς Κασπίας. Οἱ ἔμποροι τῶν μερῶν τούτων ὅδηγοῦσσαν, κατ' ἕτοις, τὰ καραβάνια των εἰς τὰ μεγάλα ἔμπορικά κέντρα, πλησίον τοῦ πόταμού Βόλγα, εἰς τὸ Ἰτυλ, πρὸς

νότον τῆς πόλεως Ἀστραχάν, πρωτευούσης τῶν Χαζάρων, καὶ εἰς τὸ Βουλγάρι, πρὸς νότον τοῦ Καζάν, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ.
Ἐδῶ ἐγένετο συνάντησις αὐτῶν καὶ τῶν Σουηδῶν ἐμπόρων καὶ ἔλαβε χώραν μεταξύ των ἀνταλλαγὴν προϊόντων, προφανῶς εἰς μεγάλην κλίμακα, εἰς τὰς ἀγορὰς τῶν πόλεων τούτων. Μαζὶ μὲ τὰ νομίσματα εἰσήγαγον καὶ διάφορα κοσμήματα ἀργυρᾶ, τὰ δποῖα, σινήθως, ἐπανέχυνον καὶ ἔξειργαζόντο κατὰ τὸ Σουηδικὸν γοῦστο, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ δποῖα ἐκρατοῦσαν καὶ ἀλλὰ ὡς εἶχον εἰς τὸ πρωτότυπον, πρὸ παντὸς περιιδέρωαια καὶ βραχιόλια. Αὕτη τὰ περιιδέραια ἀπὸ πολλὰ σύρματα στριμμένα εὑρίσκονται ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ἐποχήν μας εἰς τὸν μωαμεδανικὸν κόσμον π. χ., καὶ εἰς τὴν νῆσον Σουμάτραν ἀκόμη μέχρι τῆς δποίας ἡ ἀραβικὴ ἐπιρροὴ ἔγινεν αἰσθητή. Εὗρον ἐπίσης πολλὰ εἰς τὴν Ρωσίαν, πλησίον τοῦ Κιέβου καὶ εἰς ἄλλας θέσεις, ἐπίσης δὲ καὶ ἄλλα κοσμήματα ἀργυρᾶ ἡ μπρούντζινα. Είναι γνωστὸν ὅτι ἡ ἀραβικὴ τέχνη ἔχει προμηθευθῆ ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς σχεδόν, ἀπὸ τὸν κλασσικὸν ἐλληνικὸν κόσμον καὶ ἀπὸ τὴν περσικὴν τέχνην.

διαφορά αντικείμενα στοιλισμοῦ, ἀνήκοντα εἰς τύπους καθαρῶς σουηδικούς, δπως μαρτυρεῖ ἡ διακοσμητικὴ αὐτῶν ἡ ξωμορφωτική, ίδια-
ζουσα εἰς τὴν Σκανδινανίαν. Ἡσαν συντρο-
φευμένα μὲ δόλλα ἀντικείμενα, καταγωγῆς βυ-
ζαντιακῆς ἢ ἀραβικῆς, μαρτυροῦντα τὰς σχέσεις,
ὅς εἶχον οἱ λαοὶ οὗτοι ἀναμεταξύ των εἶναι
γνωστὸν ὅτι ἡ ἐπιφροὴ τῶν Ἀράβων κατὰ τὴν
ἐποχὴν ἔκεινην ἐφθανεί μέχρι τῆς Κασπίας
θαλάσσης. Εἰς τὴν Σουηδίαν εῦρον ἀντικεί-
μενα πολυάριθμα προελεύσεως ἀνατολικῆς. Πρὸ^τ
παντὸς εἰς τὴν νῆσον Γότλανδ, εἰς τὴν μεγά-
λην πεδιάδα τῆς λίμνης Μέλαρ καὶ εἰς μερικὰς
ἔπαρχιας τῆς βορείου Σουηδίας ἀνεῦρον πολλὰ
τοιαῦτα εὑρόματα. Οἱ Γοτλανδέζοι ἔκαμπον
ἕνα ἔκτεταμένον ἐμπόριον, τὸ δποῖον ἐφθανεν
μέχρι τοῦ Καυκάσου καὶ ἔως εἰς τὰ σύνορα τῆς
Σιβηρίας· ίδιας δὲ οἱ κάποιοι τῆς πόλεως Βίρκα,
ἥτις εὑρίσκεται εἰς μίαν νῆσον τῆς λί-
μνης Μέλαρ καὶ ἡ δποία εἶναι ἔνδοξος διότι
αὐτὴν πρώτην ἐπεικέφθη ὁ πρῶτος χριστιανὸς
ἱεραπόστολος, ὁ δποῖος ἐπῆγε εἰς αὐτοὺς τοὺς
τόπους, κάποιος Γάλλος Ἀνσγάρος, κατὰ τὰς
ἀοικὰς τοῦ οὖν αἰῶνος.

Εῦρον εἰς τὴν Σουηδίαν 30,000 νομίσματα ἀραβικά, τὰ πλεῖστα ἀπὸ τοῦ 8^{ου} μέχρι τοῦ 10^{ου} αἰώνος καὶ γενικῶς προερχόμενα ἐκ Περσίας, ἐκ Μεσοποταμίας καὶ ἐξ ἄλλων τόπων κειμένων ἀνατολικῶς τῆς Κασπίας. Οἱ ἔμποροι τῶν μερῶν τούτων ὅδηγοῦσσαν, κατ' ἕτος, τὰ καρυβάνια των εἰς τὰ μεγάλα ἔμπορικά κέντρα, πλησίον τοῦ ποταμοῦ Βόλγα, εἰς τὸ Ἰτυλ, πρὸς γυμφας εγκαυστούς εἰς ἀργυρον, τὰ δόποια ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνήμην τὰ κινέζικα κοσμήματα. Διόλοι δὲ ἀπίθανον, κοσμήματα τῆς Ἀπωλετοῦς, νὰ ἔχονται φθάσῃ ἐώς εἰς τὴν Σουηδίαν κατὰ τὸν 9^{ον} καὶ 10^{ον} αἰώνα. Νομίσματα κινέζικα τῆς δυναστείας τῶν Τάγκι (618-905) δὲν εἶναι σπάνια εἰς τὴν Δυτικὴν Σιβηρίαν βλέπει κανεὶς ἀπ' οὐτά, πολλὰ εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Μινούσινης εὑρεθέντα μαζὶ μὲν γηγενάτου πο-

λίδια καὶ μὲ ἄλλα ἀντικείμενα. Εἰς τὴν Σουργούτ, πόλιν τῆς Νοτίου Σιβηρίας, πλησίον τοῦ Ὁβ, ἔνας Σουνδὸς ἀρχαιολόγος ἀνέσκαψεν ἔνα κοιμητήριο χλίων ἐπῶν, ὃπου οἱ σκελετοὶ φοροῦσαν δερματίνους ζώνας ἀρκετὰ καλά διατηρούμένας. Μαζὶ μὲ τὰ μπρούντζινα ἔξαιρτήματα τῶν ζωνῶν αὐτῶν εὑρίσκονται ἀντικείμενα ἐντελῶς πανομοιότυπα πρὸς ἄλλα καταγωγῆς Γοτλανδικῆς. Εἶναι δυνατόν, λοιπόν, ὅταν αὐτὰ τὰ ἀντικείμενα νὰ ἔχωσιν ὡς πρώτην πατρίδα γεννήσεως τὴν Κίναν· ἀλλὰ εἴναι δυνατὸν ἐπίσης νὰ εἶναι ἀραβικῆς καταγωγῆς· διότι εἰς τὴν Σουργούτ αἱ ἀνασκαφαὶ ἐφερον εἰς φῶς ἔνα κύπελλον ὁρειχάλκινον μὲ μίαν ἐπιγραφὴν ἀραβικὴν μὲ κουφικοὺς χαρακτῆρας, τὸ δόποῖον ἀποδεικνύει δτὶ ἡ ἀραβικὴ μόρφωσις δὲν ἦτο ἀγνωστος εἰς τὰ νότια τῆς Σιβηρίας κατὰ τὸν 10ον αἰώνα. Ἐν μικρὸν κύπελλον ἔξι δόπτης γῆς σμαλτωμένης, εὑρεθὲν εἰς ἔνα τάφον τῆς Γότλανδ, τοῦ διοικεῖται καταπληκτικά· εἶναι πιθανὸν δτὶ κατεσκευάσθη πρὸς ἀνατολὰς τῆς Κασπίας θαλάσσης· καὶ δτὶ ἐφθασεν εἰς τὴν Σουνδίαν μαζὶ μὲ τὰ πολυάριθμα νομίσματα τῆς Βάλκ, τοῦ Ἐλ-Σαὰς καὶ τῆς Σαμαρκάνδης.

Αἱ σχέσεις τῆς Σουηδίας μὲ τὴν Ἀνατολήν ἔξηκολούμ्धσαν ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Βίκιγκων. Τοῦτο μαρτυρεῖ μέγας ἀριθμὸς ενδημάτων ἐξ ἀντικειμένων δρειχαλκίνων, κασσιτερίνων καὶ ἀργυρῶν, ἀρτι εὐρεθέντων εἰς Γρατρέου, πρὸς δυσμὰς τῆς Πέτας (ἄνω τῆς 65^{ης} μοίρας γ. πλ.) Τὰ νομίσματα καὶ οἱ στάυροι οἱ δρποῖοι εὑρέθησαν μαζί, ὃς καὶ τὰ πολύτιμα ἐνώτια σχῆματος ἡμισελήνου, ρόδας, σκύλλων, πτηνῶν κ.τ.λ. χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 11^{ου} καὶ Ἑλληνικῶν πολιτισμῶν; εἰς ποιους ανεμοῦς εμπιστευμένοι οἱ σπόροι τῶν πολιτισμῶν τούτων, μέχρι ποιῶν ἀκριβῶν τῆς γῆς τάχα μετεφέρθησαν; ποία εἶναι ἡ ἀρρατος κιλοσσοιαία ὕμωσις ἦτις ἐγένετο ἀνέκαθεν μεταξὺ τῶν διαφορωτάτων καὶ τῶν μᾶλλον ἀπομακρυσμένων λαῶν μέσα εἰς τὸ ἀτελείωτον μάκρος τῶν αἰώνων; δλον αὐτὸ τὸ δραμα μάνοιγεται εἰς τοὺς ὄφιθαλμοὺς τοῦ σκεπτομένου, ἀπὸ τὸν κόκκον αὐτὸν τῆς γνώσεως, τὸν ὃσει κόκκον σινάπεως.

Ἐγκόλπιον μουσικὸν λεξικὸν A. Garras διασκευα-
σθὲν ἐκ τῆς ρωσικῆς μετάφρασεως ὑπὸ I. Πρωτού.
Λαιφία, τυπ. Breitkopf & Härtel.

Θεσσαλικὴ προελληνικὴ ἐπιγραφαὶ ἐπὶ βράχων,
λίθων, σφραγίδων καὶ ἄγρειων ὑπὸ Νικολάου Γ. Γιαν-
νοπούλου. Ἀθῆναι 1908, τυπ. Σακελλαρίου.

Χῶροι καὶ Δασὸι τῆς Εὐρώπης, Γεωργ. Σωτηριά-
δον. Ἀθῆναι, Ἐκδοσις Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὀψε-
λιμῶν βιβλίων, ὅδος Ἀκαδημίας 42, δρ. ο.80. Τυπο-
γραφεῖον «Ἐστία» Μάϊσνερ καὶ Καργαδούρη.

Ἡ Νεοελληνικὴ Ποίηση. Ἀνάγνωσμα M. Δ. Φραγ-
κούδη στὸ Λευκό Σύνδεσμο τὰ «Πάτραι» τῆς Λεμεσοῦ.
Τυπογρ. «Ἀλήθειας». Λεμεσός 1911.

Ο Ἄρρωστος, Μίλτου Κονντονοῦ. Ὁνειρόδραμα
οὲ μὰ πρᾶξη. Ἀθῆναι 1911.

Δελτίο τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου. Ἀριθ. Α',
Ιανουάριος 1911. Περιεχόμενα: Ηροκαταρκτικὴ ἔργα-
σία τοῦ Ὁμίλου. Σὲ εἰδικοὺς καὶ μὴ. Τὸ πρότυπον δη-
μοτικὸν σχολείον καὶ οἱ ἐπικριταὶ του (Μελέτη Α.
Δελμούζου). Πῶς πρέπει νὰ ἐννοηθῇ καὶ πούσιν μέθο-
δον νὰ ἀκολουθήσῃ ἡ μεταρρυθμιστικὴ μας κίνησις
(Ἄριθμος Α. Μπούντουρα). Κατάλογος βιβλίων σχετικῶν
μὲ τὸ ἐκπαιδευτικὸν καὶ γλωσσικὸν ζήτημα. Ἀναγκα-
στικὴ δήλωσις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου. Ὅδος
Οφθαλμιατρίου 12. Τιμὴ κάθε δριθμοῦ δρ. 1.50.
Τυπογραφεῖον «Ἐστία» Μάϊσνερ καὶ Καργαδούρη.

Περὶ τῆς παρούσης παταστάσεως τῆς περὶ τὰ Ἑλλ.
Γράμματα Φίλοι. Ἐπιστήμης Ἀνδρέου Ν. Σκιᾶ,
Λόγος ἐναρκτήριος. (Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Ε' τόμου τοῦ
Παιδαγωγικοῦ Δελτίου). Ἐν Ἀθήναις, Βασιλικὴ Τυ-
πογραφία Ραφτάνη - Παπαγεωργίου 1910.

Δουκιαροῦ Ἀπαντα, μετάφρασις Ιω. Κονδυλάκη,
τόμος Α' καὶ Β'. Ἀθῆναι, Βιβλιοθήκη Γ. Φέξη ἀρχ.
Ἑλλ. συγγραφέων ἔκαστος τόμος δρ. 3.

Ἐνδρικίδου Ἰππόλυτος Στεφανηφόρος, μετάφρασις
Ἀγγέλου Τανάγρα. Ἀθῆναι, Βιβλιοθήκη Γ. Φέξη ἀρχ.
Ἑλλ. συγγραφέων δρ. 1.50.

Ἐνδρικίδου Ἡλέντρα, μετάφρασις Ἀγγέλου Τανά-
γρα. Ἀθῆναι, Βιβλιοθήκη Γ. Φέξη ἀρχ. Ἑλλ. συγγρα-
φέων δρ. 1.50.

Δημοσθένους, διάλογος Στεφάνου λόγος. Μετάφρασις
Νικ. Σ. Γκινοπούλου Ἀθῆναι, Βιβλιοθήκη Γ. Φέξη
ἀρχ. Ἑλλ. συγγραφέων δρ. 2.

Ἐπικήτητον Ἐγχειρίδιον. Μετάφρασις Ἀρ. Καμ-
πάνη Ἀθῆναι, Βιβλιοθήκη Γ. Φέξη ἀρχ. Ἑλλ. συγ-
γραφέων δρ. 0.80.

Δημοσθένους, οἱ τρεῖς Ολυνθιακοὶ μετάφρ. Ν. Σ.
Γκινοπούλου. Ἀθῆναι, Βιβλιοθήκη Γ. Φέξη ἀρχ. Ἑλλ.
συγγραφέων δρ. 1.

Témoignages Marcel Coulon Paris, Mercure de
France, frs. 3.50.

L'Assemblée Nationale Poème patriotique en
deux chants par Gérasime D. Cangellaris. Avec Il-
lustrations de l'Auteur. Alexandrie. Imprimerie A.
Mourés & Cie.

Phèdre, Dessins de Rouveyre Paris. Editions du
Mercure de France frs. 5.

Das Griechische Unterrichtswesen Leipzig. Ver-
lag der Dürr'schen Buchhandlung Druck von Metzger
& Wittig in Leipzig.

Moeurs et Coutumes de Madagascar par Georges
Scopélitis. Αναδημοσίευσις τοῦ Δελτίου τῆς
Λαογραφικῆς Εταιρίας. Ἀθῆναι.

Byzantinische Zeitschrift 3 καὶ 4 (διπλοῦ) τεῦ-
χος 22 Δεκεμβρίου 1910. Leipzig B. G. Teubner.

La Turquie banqueroutière, par Allen Upward,
trad. de l' anglais. Paris, éd. Ernest Leroux.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Καν.; Σμύρνη — Δελτάριον σας ἀνυπόγραφον.
Γράψετε μας καὶ πάλιν νὰ στείλωμεν τὰ τεύχη ποὺ
οᾶς λείπουν. Εὐχαριστοῦμεν γιὰ τὰ ὄνόματα τῶν φί-
λων σας.

Κον Α. Κέρκυρα. — Θά σᾶς ἐλέγαμε φιλικῶς νὰ λη-
σμονήστε διτὶ τὰ ἐγράφατε.

Διόρθωσις: Εἰς τὸ τεῦχος τοῦ Ιουλίου 1910 σελ.
180 β' στήλη στίχος 38 ἐδημοσιεύθη «...τὸ διποῖον
ἐκπαταργόν τὴν ὄντοτικήν καὶ ὅλα τὰ πανεπιστήμια
τῆς Ἰταλίας» ἀντὶ εἰς ὅλα κλπ.

Εἰς τὸ τεῦχος 245-246 σελ. 144, β' στήλη, στίχος
22 ἀντὶ παρακαλοῦσε νὰ διαβασθῇ: παραλοῦσε. — Σελ.
145, στίχ. 10 ἀντὶ κάτι σύννεφα δύοια: κάτι δύοια. —
Σελ. 145 στίχ. 15 ἀντὶ φοκίες: φονίες.

ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ν' ἀρχίσῃ πολὺ γλήγορα τὸ τίτλωμα
τῶν ἔργων τοῦ Σπήλιου Πασαγιάννη, παρακαλοῦν-
ται θερμά, δοὺς ἐτυχεῖ τὸ κατέχοντα χειρόγραφά του ἀπέν-
δοτα, νὰ ἐνδιαφερθῶν καὶ τὸ ἀποστείλοντα συστημένα
πρὸς τὸν ἀδελφὸν τοῦ ποιητοῦ κ. Κωστ. Πασαγιάννη
εἰς Ζάκυνθον.

